

Демобілізацію строковиків відновлено

Призов — на паузі

» стор. 4

Його величність крафт

Закваска з окупації, сироварня в австро-угорській школі і поля червоної ружі допомогли львів'янам знайти справу свого життя

» стор. 2

Конотоп: сила славної минувшини

«Спадок Гетьманщини» продовжує популяризувати українську історію, в Києві презентували унікальні новодруки й архівні описи

» стор. 5

Україна молода

Середа, 24 квітня 2024 року

№17 (5981)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 39,783 грн
1 € = 42,311 грн

Українські митці — не російські

Про нікчемність створеного московією образу «вєлікой культуры»

» стор. 11

Ілюстрація з відкритих джерел.

Віктор Андрусів
політолог

«...Не все так райдужно на болотах. Очевидно, що ключове завдання окупантів — підтримка темпів наступу, але втрати вже давно перевищують поповнення. Ще більше проблем у них із бронемашинами».

ПАРТНЕРИ

Пакет перемоги

Палата представників США після піврічної тяганини нарешті проголосувала за допомогу Україні на майже \$61 млрд

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Наступного дня після успішного голосування у Конгресі США за допомогу Україні газета New York Post вийшла з портретом трампістки Марджорі Тейлор Грін, яка протягом кількох останніх місяців затято блокувала ухвалення життєво необхідного документа. Текст супроводжує колаж, де політиकिनю «вдягли» у хутрянку військової вушанки з червоною зіркою, підписавши красномовною фразою «Нет, московська Марджорі».

Отже, у США після історичної суботи прізвиська кремлівських лобістів називали з уточнювальними епітетами. І цей факт посилює надію на те, що більш глибоко прихована рука Москви не завадить Сенату, а потім і Джо Байдену наслідувати приклад конгресменів у підтримці України.

Якщо пакет допомоги буде проголосований на всіх рівнях, то Україна отримає майже 61 млрд доларів. З цієї суми 13,8 млрд спрямують на закупівлю оборонних систем та послуг оборонного призначення. Ще 26 млрд витратять на продовження нагляду та підзвітності за самою допомогою і обладнанням. А 23 млрд направлять для поповнення запасів США, що згодом можуть надійти і в Україну.

Аби задобрити Дональда Трампа, гроші були виділені в кредит, але президенту країни залишили право списати позику в майбутньому. Проти цього уточнення люто виступала конгресвумен Вікторія Спартц. Вона також закликala загалом викинути з пакета економічну частину, включно зі статтями про допомогу українським біженцям та дітям. Найсумніше те, що пані Вікторія народилася у місті Носівка Чернігівської області і свою першу освіту отримала в Київському національному економічному університеті. Звідки у ній стільки ненависті до власної Батьківщини, яка вже десять років поспіль стікає кров'ю, лишається тільки здогадуватися. Втім, вушанки з червоною зіркою, напевно, можуть згодом знайтися у шафі не одного трампіста.

Список зброї, яка, за даними голови Комітету з питань розвідки в Сенаті США Марка Ворнера, може бути доставлена в Україну вже наприкінці цього тижня, містить і давно очікувані АТАСМС. Щоправда, ці далекобійні ракети, які здатні уражати противника на відстані 300 кілометрів, можуть і не потрапити на фронт. Принаймні конгресмени дозволили главі Білого дому відмінити поставку, якщо вона може зашкодити нацбезпеці США.

Хоч би як там було, голосування 20 квітня вже стало, без перебільшення, знаковим, оскільки змінило саму філософію ставлення американського істеблішменту до розв'язаної кремлем війни. На думку аналітиків, тепер наші західні партнери тактику «не дати Україні загинути» змінили готовністю допомогти нам виграти.

Хоча одночасно лунають і песимістичні прогнози. Співробітник Націнституту стратегічних досліджень у Києві Микола Белесков припустив, що нова партія допомоги дасть певну передишку військовим на фронті й певною мірою пригальмує просування рашистів углиби країни. Але для подальшого розвитку успіху на полі бою потрібна ще одна допомога. Втім, її може й не бути. Словом, на партнерів сподівайся, а свої дрони з ракетами готуй. ■

НА ФРОНТІ

Комбінації дронів: повітря-земля

Залізні пташки, керовані українськими захисниками, нищать ворогів

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Слідом за Палатою представників США про збільшення військової допомоги Україні повідомив прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак. Якщо виконання обіцяного не затягнеться у часі, то в цьому фінансовому році військова допомога країни зросте ще на 500 млн фунтів стерлінгів і загалом становитиме 3 млрд. Ця новина, без перебільшення, знакова, оскільки, на думку експертів, виділені американськими конгресменами кошти дадуть ЗСУ певний перепочинок, але без додаткових ресурсів навряд чи приведуть до зламу в ході війни.

Розуміючи ситуацію, наші військові намагаються нищити ворога в досить креативний спосіб. Оператори БПЛА 63-ї механізованої бригади, наприклад, показали відео, де знято момент підризу ворожого укриття. Задум геніально простий. Спочатку повітряний дрон загнав орків під землю, а потім туди під'їхав колісний безпілотник з вибухівкою — і спалахнув священним вогнем. На місці детонації утворилася величезна мертва вирва.

Схоже відео показало днями і Нацполіція Запорізької області. Залізні пташки в умілих руках добре пройшлися по живій силі, фортифікаційних спорудах і бронетехніці ворога.

Найгарячішою точкою фронту й надалі залишається

Генштаб ЗСУ звітує про втрати противника на 790-ту добу повномасштабної російсько-української війни.

ся Донецький напрямком. Тут наші захисники б'ються за кожен метр рідної землі, зупиняючи так звані м'ясні штурми. Показово в цьому сенсі є та ж Новомихайлівка, де ЗСУ наразі контролюють лише близько 20 відсотків території. Аби захопити весь населений пункт і влаштувати в телевізорі акт чергового победобесія, ворог не шкодує ні орків, ні боеприпаси. Як повідо-

мив телеграм-канал «Східний вітер», за пів року запеклого протистояння наші бійці тут знищили понад 300 одиниць ворожої техніки і тисячі окупантів. Проти них там воюють 2 бригади і 8 полків. На місце знищених чомбиків присилають інших. Українські захисники витримують щодня до 10 атак, проте відступати не мають наміру. І все ж, хоч якими б чис-

ленними колонами орки йшли у наступ, їхні загони вочевидь не гумові. Днями на болотах повідомили про виведення своїх «миротворців» з Нагірного Карабаху.

«Я чекав, що роспропаганда якось пояснить цей крок, щоб раптом ніхто не подумав, що солдати в Україні закінчуються. Ніт, — прокоментував ситуацію політолог Віктор Андрусів у своєму телеграм-каналі. — Насправді контингент там був невеликим. Під 2 тис. особового складу, 90 БТР, під 400 одиниць різної автомобільної техніки. Цифра не така значна, щоб аж жертвувати інтересами на Кавказі для «СВО». Тому причиною цієї жертви може бути лише одне: не все так райдужно на болотах. Очевидно, що ключове завдання окупантів — підтримка темпів наступу, але втрати вже давно перевищують поповнення. Ще більше проблем у них із бронемашинами».

Свої шалені втрати рашисти приховують як можуть. У тимчасово окупованому Маріуполі, за інформацією радника міського голови Петра Андрющенка, 22 квітня густа бавовна поспалася на казарми окупантів і техніку. Спалахнула потужна пожежа, причину якої рашисти пояснили... займанням очерету. Що ж, кожна навіть рослина на українській землі докладається до знищення сил країни-агресора. ■

ПІДТРИМКА

Реабілітація з піснею

Джамала заспівала для захисників

Джамала у реабілітаційному центрі.
Фото надане організаторами.

Тетяна РУДЕНКО

Камерний виступ української співачки й авторки пісень Джамали в київському реабілітаційному центрі для захисників, які відновлюються після поранень у зоні ведення бойових дій, — додав їм сил і настрою. Потужний голос артистки та її чутливість заворожували.

Джамала з перших днів повномасштабного вторгнення гастролює світом, аби збирати кошти для Сил безпеки й оборони, а також на гуманітарні потреби українців. Зустріч із захисниками у столичному реабілітаційному центрі, за словами співачки, стала можливістю подякувати хлопцям та дівчатам, які невтомно дають відсіч ворогу. Під час виступу Джамала акцентувала на важливості спільної боротьби за українську свободу й незалежність.

У цьому спеціальному виступі зійшлися хіти з альбомів «Крила» і «Подих», «Любити» (EP). Прозвучала також і «1944», яка 2016 року принесла Україні перемогу на пісенному конкурсі «Євробачення». Перед виконанням пісні співачка зауважила, що, тільки пам'ятаючи свою історію, ми можемо зберегти самих себе.

«Дуже важливо підтримувати людей, які бачили, переживали те, чого не бачили ми. І чим міцнішим і тіснішим буде цей зв'язок — тим більше шансів, що ми зможемо відродитися й відновитися після усього болю та жаху, який принесла війна. Але допомагати відновитися та підтримувати наших захисників і захисниць потрібно просто за-

раз», — зазначила володарка нагороди «За визначне лідерство артиста» від Атлантичної ради США у 2022 році та лауреатка Шевченківської премії-2024 Джамала.

Виступ відбувся у реабілітаційному центрі Recovery. На сьогодні таких

діє 12: у Києві, Львові, Рівному, Вінниці, Черкасах, Полтаві, Хмельницькому, три на Дніпрощині та два в Одесі, надають безоплатні послуги. Загалом у цих центрах національної мережі вже отримали допомогу понад 9 тисяч пацієнтів. ■

ПОСТАТЬ

Душа шістдесятництва — боривітер

Виставка про Аллу Горську поєднує минуле і сучасність, Маріуполь, Донецьк і Київ

Олена Зарецька (ліворуч) на виставці «Алла Горська. Боривітер» у Києві. Фото з фейсбука.

ВАЛЕНТИНА САМЧЕНКО

У Києві цього тижня завершується показ великого виставкового проекту «Алла Горська. Боривітер», який триває в Українському домі з середини березня. Це перша велика ретроспектива з понад сотнею мистецьких робіт шістдесятниць з різних музеїв і приватних колекцій.

Як засвідчила виставка з великою лекційною програмою, життя і творчість убитої в 1970 році 41-річної правозахисниці викликали шалену цікавість. Щоразу на організовані екскурсії виставкою збираються сотні людей. Бо є усвідомлення, що українську історію в усі часи творили яскраві особистості, яких часто фізично знищувала тоталітарна система, намагаючись викреслити з пам'яті. Без боротьби шістдесятників за все українське не було би відновленої Незалежності.

У рік, коли у вересні буде 95 років від дня народження Алли Горської, виставкова експозиція знайомить відвідувачів з ескізами її найвідоміших мозаїчних панно, створених групою Горської у Києві, Маріуполі та Донецьку; унікальними сценографічними рішеннями мисткині до вистав режисера Леся Танюка, які так і не побачили глядачі; створеними правозахисницею портретами свого кола людей — Василя Стуса, Івана Світличного, Василя Симоненка, Івана Драча, Ліни Костенко. Доповнили роботи Алли Горської картинами Анатолія Петрицького, Ганни Собачко-Шостак та Марії Примаченко, які надихали своєю творчістю мисткиню. Спеціально для виставки «Алла Горська. Боривітер» сучасні українські митці Олексій Сай і Микола Марусик створили відеовіт-

лову інсталяцію за мотивами знищеного 60 років тому в Червоному корпусі Університету імені Тараса Шевченка вітража «Шевченко. Мати».

Починаючи з 1962 року діяльність Алли Горської була у полі зору КДБ. Художниця підписала резонансний лист-протест 139 діячів науки і культури до керівників СРСР щодо незаконних арештів та закритих судів над дисидентами і не відкликала свій голос після тиску каральних органів радянської держбезпеки. Знищення мистецької роботи, виключення зі Спілки художників, через яку в ті часи отримували замовлення митці, — це способи присмирити активістку (яка, до речі, після 30 років принципово почала говорити українською мовою). Однак не вдалося. Бо мисткиня — як зображений нею та командою «Боривітер». Це мозаїчне панно і поряд з ним «Дерево життя» у тимчасово окупованому російською федерацією Маріуполі зазнали пошкодження ще у 2022 році. Достовірно про їхній стан нині не відомо, як і про унікальні мозаїки у Донецькій школі №5 та інші роботи на тих територіях сходу України, які перебувають у тимчасовій окупації.

Через лідерську творчу постать Алли Горської ми продовжуємо знаходити зв'язки між сьогоденням і минулим, думками сучасників і шістдесятників.

Організаторами виставки «Алла Горська. Боривітер» стали Національний центр «Український дім» та арт-фундація «Дукат» у співпраці з Фондом Алли Горської і Віктора Зарецького, який представляє онука знакових українських митців, художниця Олена Зарецька — народжена 1984 року, в обличчі якої впізнаються риси Алли Горської. ■

Людмила НІКІТЕНКО

Чергове підсилення для наших захисників від громади Черкас: 118-й бригаді Сил територіальної оборони ЗСУ передали 10 квадроциклів та причепів. Про це повідомляє черкаський міський голова Анатолій Бондаренко. За його словами, на минулій позачерговій сесії міськради депутати проголосували за передачу ЗСУ квадроциклів та причепів, які були придбані за кошти бюджету територіальної громади на суму понад 3 мільйони гривень.

«Особисто передав цю техніку військовим зі 118-ї окремої бригади Сил територіальної оборони ЗСУ. Це важливий внесок у підтримку наших захисників, які щодня ризикують своїм життям для захисту нашого суверенітету та безпеки країни», — говорить пан Анатолій. І додає, війна з окупантами триває, і нашим захисникам потрібна підтримка тилу.

«Тож будемо і надалі робити все можливе, щоб здолати ворога та звільнити нашу землю», — підсумовує міський голова Черкас Анатолій Бондаренко. «УМ» уже писала, що Черкаси увійшли у п'ятірку міст-лідерів за рівнем підтримки ЗСУ за підсумками 2023 року. ■

ДОБРОЧИННИСТЬ

Квадроцикл — теж бойовий кінь

Черкаська громада передала ЗСУ технічні засоби за 3 мільйони гривень

Квадроцикли вже допомагають військовим боронити Україну. Фото Черкаської міськради.

АДМІНПОРУШЕННЯ

Впіймалися на гачок

Браконьєри «наловилися» на 5 мільйонів гривень

Людмила НІКІТЕНКО

З початку квітня на Черкащині діє весняно-нерестова заборона на вилов у вододоях риби. Але за ці пів місяця поліція виявила понад 70 порушень правил риболовлі. Сума завданих збитків становить близько 5 мільйонів. Про це «Україні молодій» повідомили в черкаській обласній поліції.

До профілактичних рейдів залучали поліцейських офіцерів громад, дільничних офіцерів поліції, поліцейських

Збитки від дій браконьєрів сягають мільйонів гривень.

Фото черкаської обласної поліції.

сектору реагування патрульної поліції, патрульні роти з обслуговування водних об'єктів та працівників еко-

логічної інспекції, уточнили правоохоронці. Кажуть, наразі за викритими фактами незаконного рибного

промислу відкрито 31 кримінальне провадження. Крім того, задокументовано 41 адміністративне правопорушення, пов'язане з ігноруванням визначених правил вилову риби.

Спільно з рибоохоронними патрулями під час превентивних рейдів поліція вилучила 2 тис. 800 рибин різних видів, 6 човнів, 51 незаконне знаряддя лову, 4 транспортні засоби, підрахували в обласній поліції Черкащини. ■

Інф. «УМ»

БЕЗПЕКА

Не псуйте собі свято

Великодні свічки — тільки для радості

ристанні печей, газових та електричних приладів;
* під час освячення паски подбайте про те, щоб запалена свічка не торкалася поліетилену або плетеного великоднього кошика;
* підв'яжуйте міцно хустину та збирайте волосся, аби на нього не потрапив вогонь свічки при нахилі голови;
* під свічкою тримайте шматок паперу чи тканини, аби через гарячий віск ви не смикнули рукою та не впустили свічку на одяг;
* не підпускайте малолітніх дітей до відкритого вогню, навіть якщо це маленький

вогонь священної свічки;
* не залишайте без нагляду запалені свічки, відкритий вогонь, кадильне вугілля;
* ні в якому разі не перекривайте шляхи евакуації;
* не використовуйте для прикрас легкозаймисті матеріали.

У разі виявлення пожежі негайно телефонуйте до Служби порятунку за номером 101.

Ще раз звертаємось до всіх городян: будьте вкрай обережні у поводженні з вогнем та дотримуйтесь правил безпеки для власного блага. ■

СИЛИ ОБОРОНИ

Демобілізацію строковиків відновлено

Призов — на паузі

Ганна ВОЛКОВА
Полтавська область

В Україні, згідно з указом президента, у квітні-травні пройде демобілізація строковиків, які були призвані до повномасштабної війни. Чи означає це, що їх одразу ж мобілізують на війну? 3 весни 2022 року, коли ввели воєнний стан, ні призов, ні демобілізацію не проводили. І лише 7 березня цього року президент Володимир Зеленський видав указ про демобілізацію строковиків, термін військової служби яких закінчився під час дії воєнного стану та був продовжений понад установлені строки.

— Чи означає це, що цих людей одразу мобілізують на війну? — запитали ми у речника Полтавського обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки Романа Істоміна.

— Ні. Такі особи не можуть бути призвані на військову службу за мобілізацією впродовж 12 місяців з дня звільнення в запас. Але, звичайно ж, зможуть продовжувати службу за контрактом. Загалом на строковій службі до повномасштабного вторгнення російської федерації перебувало близько 1 тис. 500 військовослужбовців з Полтавщини. Вони служили у Збройних силах України, Нацгвардії, Прикордонних військах та у службі спецтранспорту. Багато хто з них підписав контракт із ЗСУ і вже боронить Батьківщину.

Після того як у жовтні 2022 року Верховна Рада скасувала призов на строкову службу під час воєнного стану, в частинах на невизначений час залишилися багато строковиків, призваних до повномасштабного вторгнення. І це викликало певну соціальну напругу. Переважно через мале фінансове забезпечення, адже строковики отримували в рази менші кошти, аніж контрактники й мобілізовані. Пізніше для вирішення такої несправедливості військово-службовцям строкової військової служби призначили виплату винагороди за особливості проходження служби під час воєнного стану в розмірі 6 тис. гривень, і це дещо покращило ситуацію. А ось тепер це питання дійшло до свого завершення.

■ **Таке вже було, здається, до повномасштабного вторгнення...**

— Так, адже російська війна проти України розпочалася не в 2022-му, а у 2014 році. І тоді, у 2014—2017 роках, теж не демобілізували строковиків. То в полку зв'язку, де я тоді служив офіцером, абсолютна більшість солдатів підписали контракт із ЗСУ. Спочатку підписували

«до кінця особливого періоду», а потім на пів року, і після його закінчення звільнялись зі служби.

■ **Президент України підписав законопроект, що передбачає зниження призовного віку з 27 до 25 років. Що це означає?**

— Те, що відбулися зміни у військовому обліку призовників. Тобто, тепер чоловіки набуватимуть статусу військовозобов'язаних у 25 років, а не у 27, як було раніше.

Як відомо, у 16 років хлопці підлягають приписці до дільниці, де на них зводять військово-облікові дані. Доки існував призов, то з цього обліку призивали на строкову службу. Після служби громадянин ставав військовозобов'язаним. Зараз строкової служби немає, і хлопці на облік військовозобов'язаних потрапляють лише після 27 років. Доти вони призовники. Але в країні війна, а велика категорія молоді, яка могла б поповнити лави ЗСУ, мобілізації не підлягала. Розмови про зменшення призовного віку з 27 до 25 років велися давно. Зниження вікового цензу означатиме, що чоловік з обліку призовників потраплятиме на облік військовозобов'язаних на два роки раніше. А це, в теорії, кількісно і якісно вплине на стан укомплектованості Сил оборони України.

■ **Мене, як, думаю, і багатьох, цікавить якраз якість мобілізованих після 2022 року. Добровольці давно на фронті. Багато з них загинули або вже непридатні до бойових дій унаслідок поранень. Хто їм приходить на заміну? Чи можна говорити про те, що людина, яка всіляко ухилилася від призову, буде хорошим, мотивованим бійцем?**

— Готовий навести такий приклад. На початку 2023 року, коли вже були розмови про проблеми з мобілізацією і мотивацією, в Полтаві було сформовано 407-й стрілецький батальйон. Тобто, судячи з усього, до нього набирали чоловіків за мобіліза-

Роман Істомін, речник Полтавського обласного ТЦК.
Фото надане Романом Істомініним.

цією, без мотивації. Але вони пройшли вишкіл у навчальному центрі, де отримали базову загально-військову підготовку, а кому потрібно — фахову, пройшли злагодження, і сформувався повністю боєдатний підрозділ, який виконував і досі виконує поставлені перед ним завдання. Понад 4 місяці, до самого виведення, підрозділ успішно тримав оборону на Авдіївському «Коксохімі».

■ **Що сприяє такому перелому у свідомості людей?**

— Мотивація набувається вже в процесі навчання. Мобілізовані близько місяця проходять базову військову підготовку. Вони одягнені за формою, їм видали зброю, засоби захисту, в них нормальне харчування. Бачать, що армія всім забезпечена і сильна (звісно, волонтери допомагають з тим, чого держава не може дати). І вже на цьому етапі до кожного приходить розуміння, що він не просто громадянин з вулиці, який ховався від ТЦК, а що він військово-службовець, який може і мусить захистити свою країну. У нього для цього є вже навички, вміння. Ось його побратими, ось його підрозділ... А коли у складі свого підрозділу боєць опиняється на позиції, до нього приходить усвідомлення, що він не може підвести товаришів, що позаду нього — цивільне населення, яке потрібно захистити. Хоч би як хтось був немотивований у цивільному житті, але коли він стає до бою, то це вже інша людина, адже протягом процесу підготовки він проходить цілу низку

метаморфоз. У нього є чітка установка: він має не просто вижити, а виконати завдання і вижити.

■ **Війна, якій не видно кінця, безумовно, впливає на настрої суспільства. Охочих воювати стає дедалі менше. Один з демомотивуючих факторів — велика кількість загиблих і тяжко поранених...**

— Якщо людина думає, що вона піде в ЗСУ й загине, то вона сама себе похоронить ще до бою. Якби всі так думали, то вже не було б кому виконувати бойові завдання. Насправді навчені й досвідчені бійці далеко не завжди отримують поранення чи гинуть.

Люди не йдуть на війну, щоб загинути. Йдуть, щоб захистити свою країну. Знищити ворога, а не загинути! Дуже багато чоловіків, які вирушають на фронт, говорять: «Я не хочу, щоб мої діти воювали». Справді, якщо ми залишимо зараз вирішення конфлікту з росіянами на потім, то він перейде у спадок нашим дітям чи онукам. І напевно чи когось влаштовує перспектива воювати у ворожій армії. А ми ж пам'ятаємо: чоловіків з тимчасово окупованих із 2014 року територій росіяни змушують стріляти в українців.

Звісно, кожен бачить те, що хоче. Багато цивільних, для яких «війни немає», бачать її хіба що в некрологах. А хтось, кому небайдужа наша боротьба, надихається відео чи публікаціями про роботу українських підрозділів, розповідями про наших воїнів і долучається до спротиву окупантам зі зброєю в руках

чи до волонтерського руху.

■ **На вашу думку, що могло б більше заохотити військовозобов'язаних?**

— Більше? Я не знаю, що може мотивувати більше, ніж кадри з деокупованих територій. Після Бучі, коли ми побачили справжнє обличчя російського солдата, кожен мав би усвідомити, що будь-яке місто може стати Бучею, якщо ворога не перемогти. Ми ж захищаємо не просто абстрактну країну чи територію, а свої міста, свої родини. І у багатьох саме це є основним мотивом — бажання захистити свою родину.

Стосовно матеріальної складової, то тут, я вважаю, все досить непогано. Мобілізований отримує грошове забезпечення у понад 20 тисяч гривень, щойно приходить у навчальний центр. Якщо несе бойове чергування не на лінії зіткнення — додатково отримує ще 30 тисяч. Якщо виконує завдання на передовій, то до базових 20 тисяч додатково має ще 100 тисяч. Як на мене, для людей, які шукають фінансового забезпечення, це добре.

■ **Чи планують відновлювати строкову службу?**

— Ну, це питання не до мене. У Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» чітко визначено, що під час дії воєнного стану призов на строкову військову службу не проводиться. ТЦК та СП не вносять змін до законів і, наскільки мені відомо, пропозицій до Верховної Ради України стосовно внесення подібних змін також не надходило. ■

Леся БАГІНСЬКА

Міністерство закордонних справ наказало керівникам усіх дипломатичних установ України тимчасово призупинити консульські дії для громадян України призовного віку. Про це йдеться в листі за підписом першого заступника міністра закордонних справ Андрія Сибіги, який є у розпорядженні ZN.UA. Виятком стали лише консульські дії, що пов'язані з оформленням посвідчень особи на повернення в Україну.

Законність свого розпорядження чиновники відомства підтвердили посланням на пункти 6 та 16 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». У першому випадку йдеться про дозвіл «встановлювати в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів Украї-

НОВОВВЕДЕННЯ

Двері зачиняються

Чоловіки призовного віку з 23 квітня в українських консульствах можуть оформляти документи лише для повернення в Україну

ни, особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства». У другому — про заборону громадянам, які перебувають на військовому обліку, «змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового

комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки України».

Як «УМ» уже повідомляла, 16 квітня президент України Володимир Зеленський підписав закон про мобілізацію. Новий закон передбачає, що всі громадяни

України, які підлягають взяттю на військовий облік або перебувають на військовому обліку призовників, мають протягом 60 днів від початку проведення мобілізації уточнити свої облікові дані через ЦНАП, електронний кабінет призовника або ТЦК.

Деякі нововведення стосуються і військовозобов'язаних українців, які живуть за кордоном. Зокрема, в документі прописано, що для чоловіків обмежать консульські послуги, якщо військовозобов'язаний не стане на облік. Без цього документа не можна буде отримати український або закордонний паспорт і влаштуватися на роботу. Правда, у приписі є і винятки. Консульства, зокрема, обслуговуватимуть чоловіків, якщо другий з батьків дітей має іноземне громадянство або є особою без громадянства. ■

ВИТОКИ

Конотоп: сила славної минувшини

«Спадок Гетьманщини» продовжує популяризувати українську історію, в Києві презентували унікальні новодруки й архівні описи

Марина КРИВДА

У пам'ятці палацової архітектури вісімнадцятого століття, колишній резиденції київських митрополитів, що в заповіднику «Софія Київська», 19 квітня уперше широко загалом було представлено оригінальний документ, що складається з двох величезних рукописних томів — Генеральний опис Лівобережної України 1765—1769 років. Йдеться про ту його частину, що стосується Конотопа. І це, мабуть, символічно, що саме в будівлі XVIII століття представили книгу цього ж віку. Грубезні історичні рукописи представили у межах великого проєкту «Спадок Гетьманщини», заходи якого відбувалися уже в кількох містах, зокрема у Львові та Дніпрі. У Києві тепер презентували дві книги другого тому видання «Місто Конотоп у матеріалах Генерального опису Лівобережної України 1765—1769 років» (загалом 1 тис. 700 сторінок), яке вийшло у київському видавництві «Кліо». Організаторами презентації в Національному заповіднику «Софія Київська» стали Благодійний фонд «Спадок Гетьманщини» (Конотоп), Центральний державний історичний архів України, видавництво «Кліо», Музей Шереметьєвих та Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» (Батурин).

Унікальні видання про часи Гетьманщини

«Фактично ми з вами презентуємо унікальне видання, — констатував модератор заходу в Будинку митрополита, ректор Відкритого православного університету Святої Софії-Премудрості отець Георгій Коваленко. — Це проєкт, який варто масштабувати на теренах усїєї країни. Завдяки таким проєктам і фахівці, й науковці мають фактично джерело дослідження, і звичайні люди можуть чимало цікавого знайти».

У двох книжках другого тому видання «Місто Конотоп у матеріалах Генерального опису Лівобережної України 1765—1769 років» подається розлогий опис козацького міста другої половини XVIII століття. Йдеться про соціально-економічні відносини, господарства, чисельність, вік, походження та родинні зв'язки мешканців цього регіону Гетьманщини. Усі ці дані є важливою складовою у відродженні історичної пам'яті про Конотоп тих часів і Гетьманщину загалом.

Опрацьований і видрукуваний об'ємний матеріал буде доречним для різнобічних наукових студій з історичної антропології й соціальної історії, а також тим, хто досліджує демографічні процеси минулого. Упорядник цих насправд унікальних фоліантів — відомий чернігівський історик Олександр Тригуб. У новому двокнижжі вперше опубліковано понад 900 документів.

Силами науковців, музейників, краєзнавців і добровольців у період повномасштабної російсько-української війни продовжується повернення донедавна замовчуваної історії України. За задумом Благодійного фонду «Спадок Гетьманщини», в однойменному проєкті має вийти чотири книги. Їхня мета — повернути сучасникам гордість за славу минувшини, яка є міцним підґрунтям для нинішньої відсічі російським нападникам. Співпраця фонду з київським видавництвом «Кліо» розпочалася з видання у 2019 році вперше не цензурованого Літопису Самійла Величка.

Оприлюднювати наукові напрацювання про історію славногототенного міста Ніжинського полку Конотоп Благодійний фонд «Спадок Гетьманщини» з партнерами почали трохи більше року тому, представивши першу книгу «Ревізія Конотопської сотні 30—40-х років XVIII століття». Відбулася подія власне у Конотопі — за сто кілометрів від російського кордону на Сумщині, яку ворог не припиняє обстрілювати. Опісля велелюдні презентації книг із ґрунтовними обговореннями відбувалися в інших регіонах України.

Переможна правда про Конотоп

Ініціатор популяризації української історії гетьманських часів, яка має допомагати перемогти у російсько-українській війні, — відомий меценат Євген Сур, почесний громадянин Конотопа, засновник і почесний голова Благодійного фон-

Книги з 900 вперше опублікованими документами про Конотоп XVIII століття.

ду «Спадок Гетьманщини».

Як зазначив пан Євген, він давно цікавився своїм родоводом і зміг дуже глибоко його дослідити, аж до 13-го коліна. Як з'ясувалося, він походить від славного козацького роду. Утім, наголосив Євген Сур, про Конотоп було написано не так багато, а ті книги, що були у вільному доступі, переважно базувалися на радянських, далеко не достовірних джерелах. Хоча було відомо про Батуринську козацьку сотню, що входила до Ніжинського полку. А вже під час глибокого занурення в історичні джерела з'ясувалося, що існує такий рукописний документ, своєрідний перепис, де містяться дані про тогочасних мешканців Конотопа і їхню діяльність.

Здійснили цей перепис за часів Катерини II, аби дослідити, скільки мешкає людей, який їхній соціальний стан тощо. Робилося це, аби тримати все під контролем, знімати податки і загалом розуміти ситуацію, адже цариця руйнувала Січ і могла проявитися непокоря українців.

Вже в радянські часи документи архівували, описували, дещо потрапило в російський тоді лєнінград (санкт-петербург). Під час Другої світової війни німці теж намагалися вивезти архів, утім це їм не вдалося, документи застрягли десь на півдорозі і згодом їх повернули. Так опис дожив до наших днів. І ось тепер, коли його опубліковано, кожен має унікальну можливість дослідити свій рід. Адже дані вже майже всі оцифровані і є у вільному доступі.

«Хочу, щоб багато наших співвітчизників повернули собі свою історію, переусвідомили її. Адже, щоб вести діалог зі світом, ми повинні знати, хто ми», — наголосив під час київської презентації представник Державної служби України з етнополітики та свободи совісті В'ячеслав Горшков. Особливого значення такий процес набуває нині, коли багато українців через війну полишили країну. Хтось із них повернеться, хтось — ні. Але найважливіше, щоб вони не розчинилися в світах, а пам'ятали своє коріння та в подальшому ідентифікували себе як українці.

Учасники презентації видання «Місто Конотоп у матеріалах Генерального опису Лівобережної України 1765—1769 років».

Гендиректорка Національного заповідника «Софія Київська» Неля Куковальська і меценат Євген Сур.
Фото Ростислава МАРТИНЮКА.

Про українську історію з часів російської імперії писали переважно за чужими лекалами. Тому, приміром, про переможну Конотопську битву над московитами 1659 року ще й досі знають далеко не всі. Як зізнався Георгій Коваленко, який родом із Конотопа, там закінчив школу і провів частину свого свідомого життя, — про таку сторінку історії своєї малої батьківщини дізнався, вже коли йому було 23 роки.

Славні нащадки козаків — захисники України

У рамках презентації в Національному заповіднику «Софія Київська» видання «Місто Конотоп у матеріалах Генерального опису Лівобережної України 1765—1769 років» було представлено артефакти, які стосуються доби Гетьманщини, зокрема Лівобережної частини України та Конотопа. Адже ця територія, зокрема Батурин і Конотоп, була дуже тісно пов'язана з Військом Запорозьким і саме тут базувалася одна зі 180 козацьких сотень, що входила до Ніжинського полку. Унікальні знахідки належать продовжувачеві славетного роду Шереметьєвих — Олексію Шереметьєву.

Всі присутні могли роздивитися матрицю печатки гетьмана Івана Виговського 1663—1664 років та лист гетьмана, датований січнем 1663 року (варто зазначити, що з того періоду збереглося дуже мало документів). Була серед експонатів і матриця печатки Генерального військового суду 1690 року (періоду Івана Мазепи). А ще — печатка генерального писаря Василя Кочубея й козацьких старшин.

Загалом унікальні артефакти Музею Шереметьєвих доби Гетьманщини — це свідчення про високу сфрагментовану й геральдичну культуру Козацької держави, яку ми мали. Було

таке в нашій славі історії. Її маємо прискіпливо і досконало дослідити та поширювати в маси. Адже, як уже зазначалося, було 10 козацьких полків і 180 сотень, тож для багатьох вистачить: знаходити, опрацьовувати, коментувати і видати величезний пласт нашої славної історії.

На презентації був присутній Герой України Дмитро Кащенко — легендарний командир 58-ї окремої мотопіхотної бригади, яка носить ім'я Івана Виговського і базується в Конотопі. Присутність полковника візуалізувала нерозривність прагнень українців усіх часів.

Загалом історія циклічна, зазначив ще один почесний гість презентації, також військовий, Іван Карпенко. До війни він із братом мав мирну професію, займалися фермерством, сіяли й вирощували хліб. Але коли ворог підступно напав на рідну землю, юнак поповнив лави захисників. Іван розповів, що днями побував у рідній Конотопській школі номер 7 і там дуже багато дітей з козацькими прізвищами, які вони віднайшли нині в цьому виданні. «Тепер діти підуть до своїх батьків і розкажуть їм про свої відкриття. Можливо, батьки захочуть дослідити ще глибше своє коріння», — зауважив Іван Карпенко.

Ворог з РФ уже 10 років суне нас «денацифікувати», але це лише змушує нас повертатися до своїх витоків. У 1708 році російські війська знищили Батурин, а тепер — Бахмут, Маріуполь, Авдіївку, інші міста. Тож ми маємо виконати роботу над помилками й перемогти, щоб наступні покоління не знали, що таке війна. У минулому можемо знайти натхнення, але нам треба будувати майбутнє. І з цим важко сперечатися. Так має бути і так обов'язково буде. ■

■ ВСЕ — ДЛЯ ФРОНТУ

Не втомлена від війни

Волонтерка з Опішні Наталія Матвійчук 10 років допомагає фронту

Ганна ЯРОШЕНКО

Полтавська область

Одна з останніх робіт художниці-керамістки Наталії Матвійчук, що має назву «Шлях, який потрібно пройти», можна сказати, стала пророкою. Вона планувала приурочити її до 30-річчя незалежності України, проте завершила набагато пізніше, а випалювала вже після повномасштабного вторгнення російських загарбників. «Дуже сподіваюся, що ми гідно пройдемо цей важкий шлях, вистоїмо в цій загарбницькій війні, що Україна не впаде, завжди буде вільною», — висловлює своє сокровенне бажання мисткиня.

Коли напарниця пішла воювати, звалила велику відповідальність на власні плечі

Наталія Матвійчук є заступницею директора Опішнянського державного художнього ліцею імені Василя Кричевського, а також викладачем рисунку, живопису й гончарства. Окрім того, реалізує себе як творча особистість, має посаду завідувача кераморезиденції в Національному музеї-заповіднику українського гончарства. А ще працює викладачем кафедри образотворчого мистецтва Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Зізнається: усі ці види діяльності доповнюють один одного й додають якихось яскравих моментів у житті.

«Звичайно, я дуже зайнята людина. Однак і відмовитися від волонтерської діяльності не можу: не дозволяють совість, тверезе бачення війни й розуміння нинішньої ситуації. Бо найголовніше зараз — зберегти країну. Інакше не буде нічого, — наголошує пані Наталія. — Усвідомлення Батьківщини, нерозривного зв'язку з нею для когось настає раніше, для когось — пізніше. Коли я навчалася в Косівському училищі прикладного та декоративного мистецтва, якраз відбувалися події, що увійшли в історію України як Революція на граніті. Вона на ту пору була мені абсолютно незрозумілою. Під час Помаранчевої революції вже усвідомила, що Батьківщина дана нам Богом і за неї потрібно боротися. Пізніше стала учасницею Революції гідності, неодноразово їздила на столичний Євромайдан. І коли там відбулися сумнозвісні події, пов'язані зі штурмом Майдану, моя Вітчизна стала для мене чимось живим і до болю близьким. Я стала почуватися її невід'ємною частиною».

А волонтерська діяльність Наталії Матвійчук розпочалася влітку 2014 року. Дізнавшись про те, що «Полтавський батальйон небайдужих» організовує благодійний ярмарок на підтримку ЗСУ, пані Наталія запропонувала директору на ту пору Колегіуму мистецтв узяти в ньому участь. Так, майстри навчально-виробничої гончарної майстерні закладу поїхали на той ярмарок зі своїми керамічними роботами, а вторговані кошти передали на потреби армії.

«Пізніше познайомилася з Аллою Свириденко, яка на той час уже була волонтеркою, і почала допомагати їй збирати «гуманітарку» для фронту, — пригадає моя співрозмовниця. — Порівняно з сьогоднішніми нашими воїни тоді мали набагато більше потреб, адже були практично голі й босі. Тож ми купували надувні матраци, ковдри, подушки, аби хлопцям було на чому спати, форму, взуття, військову амуніцію, збирали продукти. Спершу Алла курсувала в гарячі точки сама, а згодом ми почали їздити разом.

Моя перша поїздка була під Донецьк — у пам'яті не збереглася назва того населеного пункту. Зате добре пам'ятаю, який панічний страх відчувала перед тією поїздкою: від

нервового напруження мене аж трясло. Ми мали вирушати в дорогу вночі, тому треба було лягти спати раніше. І от, коли я прокинулася посеред ночі, страх мов рукою зняло.

Мене часто запитують про те, чи не страшно їздити в зону бойових дій. Мушу сказати, що до повномасштабної російської навали ми могли наблизитися до якихось позицій наших оборонців (наприклад, іноді заїжджали навіть на шахту «Бутівка» чи до Авдіївської промзони, що стали бойовим форпостом). Але маєте розуміти, що в той час, коли відбуваються бойові дії, військові нізачо не пускають волонтерів до небезпечної зони. А зараз, коли доправляємо допомогу військовим, про те, щоб під'їхати до позицій, які вони утримують, узагалі не йдеться. Зазвичай бійці виїжджають нам назустріч до населених пунктів, де чути гуркіт канонади, та, попри це, більш-менш безпечно».

Разом з Аллою Свириденко наша героїня почала їздити до прифронтової зони наприкінці 2014 року. А навесні 2015-го її напарниця пішла воювати. Після цього Наталії Матвійчук довелося організувати збір допомоги для фронту самій, добре усвідомлюючи, яку серйозну відповідальність вона звалила на свої плечі.

«Тоді ми досить часто курсували до Аллиного військового з'єднання на Маріупольський напрям, проїжджаючи через місто Маріуполь. Тож дуже боляче тепер бачити, на що перетворили його російські окупанти, — обурюється пані Наталія. — Після того, як розформували 51-шу окрему механізовану бригаду з Володимира-Волинського й натомість створили нову — 14-ту окрему механізовану бригаду,

Якось під час розмови з бійцями, які на той час понад пів року захищали Авдіївку, я побіжно зауважила, що українці вже стомилися від війни. В одного воїна враз змінився вираз обличчя. Тієї ж миті він витягнув із салону автівки геть розбиту антидронову рушницю й прорік: «От учора ми з неї відмивали останки нашого побратима, оскільки нам її треба здати. То як гадаєте, ми не стомилися?»

ми почали їздити на позиції бійців цього підрозділу до міста Мар'їнка, що на Донеччині (до речі, у складі згаданого військового формування несли службу й полтавці, поміж них — жителі Зіньківського краю).

Закарбувався в пам'яті один курйозний випадок. Якось мої земляки попросили привезти їм прапор Волинської області. Тож я звернулася до однієї опішнянської швачки, і та пошила прямокутне полотнище червоного кольору з білим скандинавським (прямим) хрестом зі зміщеною вертикальною смугою, у лівому верхньому куті якого зображений іще один — лапчастий (козацький) хрест. Коли я передала бійцям той стяг, вони повісили його на будинку поряд із синьо-жовтим та чорно-червоним знаменами. А невдовзі колеги-майстри повідомили мені, що на платформі YouTube їм

Будучи дуже зайнятою людиною, Наталія Матвійчук і від волонтерської діяльності відмовитися просто не може.

потрапило на очі російське відео, зняте з висоти пташиного польоту в Мар'їнці: показавши вже згаданий будинок із трьома прапорами, пропагандисти рашистської федерації прокоментували, що пліч-о-пліч з українськими націоналістами воюють данські найманці. Приїхавши вкотре до наших хлопців, я пожартувала: ви вже, мовляв, визначтеся, хто ви — українські націоналісти чи данські найманці.

До речі, Мар'їнка за той час, коли ми туди їздили, також стала для мене знайомим і близьким містом. Тож самі розумієте, що відчуваю зараз, коли після затяжних боїв від цього населеного пункту лишилися самі руїни. На жаль, така наша нинішня реальність».

просять тепловізори, дрони, автомобілі, яких бракує на фронті, а це дуже дорогі речі.

«Тому ми не лише збираємо кошти, а й шукаємо можливості, як їх заробити, — пояснює пані Наталія. — Скажімо, коли розпочалася повномасштабна збройна агресія рашистської федерації, згадали про те, що раніше виготовляли сувеніри — розписували відстріляні гільзи, тубуси від зарядів, ящики з-під набоїв (їх збирали для нас бійці), і знову почали це робити.

Торік у травні й цього року у січні у великій залі Полтавського художнього музею (Галереї мистецтв) імені Миколи Ярошенка провели виставки керамічних робіт учнів та майстрів нашої навчально-виробничої гончарної майстерні, а разом і мистецькі аукціони. Час від часу розігруємо лотереї на фейсбук-сторінці нашого навчального закладу.

І вже маємо коло людей, які підтримують наші добрі починання. Поміж них — співвласник та керівник всеукраїнської мережі магазинів «Аврора» Лев Жиденко. Коли бракує певної суми коштів, щоб придбати якусь дорогу річ для потреб наших захисників, він завжди приходиться на допомогу, хоч, думаю, в нього немало таких людей, які просять гроші на благодійні витрати. Дуже вдячна йому за розуміння, що сприяння фронту потрібне й важливе.

Також постійно підтримує наші добрі справи очільник підприємства «Опішнянський сир» Сергій Бурніс — великий патріот, людина, яка всією душею вболіває за долю країни. Добре, що є такі люди. Серед благодійників — підприємці, фермери, а також свідомі громадяни, готові допомагати нашому війську».

Коли розпочалася широкомасштабна війна, до лав Збройних сил влилося багато опішнян. Тож наша героїня стала курсувати до тих ділянок фронту, де несуть нелегку службу земляки.

«Від початку повномасштабного вторгнення російських окупаційних військ нам вдалося придбати для наших оборонців три якісні тепловізори, — продовжує свою

Наталія Матвійчук (крайня праворуч) поблизу міста Лиман Донецької області під час однієї з минулорічних поїздок до прифронтової зони.

Фото надані Наталією МАТВІЙЧУК.

розповідь Наталія Матвійчук. — Узагалі, коли отримуєш від бійців запит на подібні пристрої, починаєш розбиратися, який з них кращий, і це також непросто. Скажімо, ті ж тепловізори я замовляла у вінницьких волонтерів, яким їх привозили з Німеччини. Коштів такий оптичний прилад понад 100 тисяч гривень. І коли перерахуєш таку суму на чужу банківську картку, в тебе кров холоде в жилах. Ну все, думаєш, якщо щось піде не так — відроблятимеш ці кошти цілісінкрий рік.

Потім була епопея з приладами нічного бачення — їх також довго шукали, до того ж вони теж дуже дорогі. Урешті-решт купили два такі прилади. Згодом переключилися на дрони. Нещодавно за понад 200 тисяч гривень придбали безпілотний літальний апарат із приладом нічного бачення для 81-ї окремої аеромобільної бригади. Причому 100 тисяч із цієї суми заробили самотужки на аукціоні, а далі вже зверталися до людей.

Для воїнів 77-ї окремої аеромобільної бригади, у складі якої, зокрема, несуть службу випускник нашого ліцею, а також батько одного нашого 10-класника, уже, можна сказати, придбали автомобіль (зараз він на ремонті). Узимку, поміж іншого, возили «буржуйки», матеріали для будівництва оборонних споруд. Окрім дуже важливих речей, які допомагають зберегти життя, стараємося порадувати наших захисників і домашніми смаколиками».

Пані Наталія зізнається, що поїздки на фронт (а нині волонтерка курсує не лише на схід, а й на південь України) дуже затягують. На її думку, це тому, що, спілкуючись із військовими й чуючи від них слова подяки, ти

надто багато, вони лізуть як мурахи, — ділиться сумними враженнями волонтерка. — Відверто кажучи, мене драгує, коли хтось просторікує про те, що волонтерський сектор під час війни виконує функції держави. Наша держава справді не така поворотка, як хотілося б. Але коли наші воїни на передньому краї оборони іноді, вважаючи, голими руками стримують ворожу навалу, переконана, ми просто не маємо права перекидатися з хворої голови на здорову. Безумовно, сьогодні не на часі спрямовувати бюджетні кошти на будівництво, капітальні ремонти тощо. Бо насамперед, повторюю, потрібно зберегти країну».

Фронт — зовсім інший, дуже контрастний світ

«Нещодавно ми їздили до місця дислокації нашої морської піхоти, котра утримує плацдарм на лівому березі Дніпра біля села Кринки, що на Херсонщині, яке після приходу російських окупантів також перетворилося на руїну, — ворухить іще один спогад пані Наталія. — І там нам показував дорогу 20-річний боєць із Донбасу, який уперше був поранений під час бойових дій у Мар'їнці, а вдруге — під час переправи через Дніпро. Він розповів, як важко нашим армійцям переправлятися через головну водну артерію України. Я говорю про те, що це зовсім інший, дуже контрастний світ. Іще в 2015-2016 роках, коли поверталася додому із зони бойових дій, кілька днів потім боролася з депресією. Так переходила з отого світу в цей. І зараз, чесно кажучи, усе відбувається так само. Попри все, маю тверде переконання, що не можна бути байдужим, адже йдеться не лише про долю країни, а й про власну

чи авто для наших захисників, які полегшать виконання бойових завдань. Останнього разу, як уже говорила, ми збирали кошти на автомобіль для військових. І от після того, як зібрали 140 тисяч гривень, надходження майже припинилися. Я розуміла, що до 250 тисяч гривень просто не дотягну. От тоді й звернулася до Льва Жиденка, пояснивши йому, що мені незручно просити, але не маю вибору. І коли він відповів: «Звертайтеся, я все розумію й завжди допоможу», аж на душі стало легше.

Якось одна попутниця в маршрутці висловила свою думку про те, що не довіряє волонтерам: вони, мовляв, наживаються на пожертвах. Але я вважаю: не можна не довіряти всім. Мені здається, що не довіряють волонтерам якраз ті, хто замість допомагати Збройним силам просто пасивно чекає на перемогу».

Пані Наталія зазначає: коли привозити бійцям, скажімо, той же тепловізор, вони радіють мов діти, адже це їхні «очі» вночі. А взагалі, за її словами, вони часто говорять: можете, мовляв, нічого не привозити, головне — приїжджайте. Бо для них важлива наша увага.

«Хоч спілкуватися з військовими не завжди легко, адже всі вони травмовані війною, побачили багато такого, що нам і не снилося, і невідомо, як з отим багажем житимуть, — зітхає моя співрозмовниця. — Якось під час розмови з бійцями, які на той час понад пів року захищали Авдіївку, я побіжно зауважила, що українці вже стомилися від війни. В одного воїна враз змінився вираз обличчя. Тієї ж миті він витягнув із салону автівки геть розбиту антидронову рушницю й прорік: «От учора ми з неї відмивали останки нашого побратима, оскільки нам її треба здати. То як гадаєте, ми не стомилися?». Отакою була реакція військового на фразу про нашу втому.

А загалом поспілкуватися не завжди вдається, бо коли вибираємося

в зону бойових дій, то, як правило, маємо об'їхати чимало місць, тому зазвичай поспішаємо. Та, якщо трапляється можливість переночувати в безпечному місці, охоче лишаємося. Одного разу під час розмови зі старшиною морпіхів, які виконують бойові завдання на плацдармі в районі села Кринки, я згадала історію, пов'язану з прапором Волинської області. Почувши її, хлопець вигукнув: «Так я ж тоді перебував на тих бойових позиціях!».

За словами героїні цього матеріалу, волонтерська діяльність забирає багато часу й сил. Жінка не приховує, що раніше їй значно легше було зібратися й вирушити в дорогу: за ці 10 років вона все ж таки стала дещо старшою, та й відкладені проблеми зі здоров'ям даються взнаки. Зараз пані Наталія їздить до прифронтової зони не частіше, ніж раз на місяць (багато потрібних речей відправляють військовим, вдаючись до послуг «Нової пошти»). Хоча без цих поїздок, зізнається, вже не уявляє свого життя.

«Шукатимемо будь-яку можливість допомагати нашим захисникам і надалі, — запевняє волонтерка. — Із цією метою проводимо в нашому ліцеї платні майстер-класи. Аби привабити більше екскурсійних груп, власноруч робимо в гончарній майстерні креативний ремонт. Провели мистецькі аукціони не лише в Полтаві, а й у Гадячі, Зінькові, Решетилівці, Диканьці. Вдячна кожному, хто не забуває, що 10 років в Україні триває війна, і робить свій посильний внесок у забезпечення всім необхідним тих, хто нас захищає. Особлива ж дяка тим, хто допомагає постійно, бо основні кошти усе ж таки збираємо завдяки одним і тим самим людям.

Безперечно, ця розв'язана росією жорстока війна має закінчитися нашою перемогою. Але для цього маємо щось робити всі гуртом. Бо в біді країна не тільки тих, хто бореться за неї зі зброєю в руках, а й кожного з нас».

ПЕРЕДПЛАТА-2024

Разом — до перемоги!

Передплатити «Україну молоду» на червень

«Україну молоду» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так і з глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Якщо хто з вас ще не передплатив «Україну молоду» на 2024 рік, це можна зробити до 20 травня і ви отримуватимете газету з 1 червня. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua, як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплачуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2024 рік:

на місяць — 77 грн.,

на два місяці — 154 грн.,

на чотири місяці — 308 грн.,

до кінця року — 539 грн.

Передплатний індекс — 60970

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере 15 грн.

«Україну молоду» можна прочитати в усьому світі через партнерську мережу PressReader

ОГОЛОШЕННЯ

Втрачене посвідчення серія УБД № 017468, видане Східним регіональним управлінням Державної прикордонної служби України від 04.08.2015 р. на ім'я Маляренко Василь Васильович, вважати недійсним.

Диплом бакалавра КВ 24438184 за напрямом підготовки «Право», виданий Київським національним університетом імені Тараса Шевченка від 22 квітня 2004 року на ім'я Потапенко Світлани Олексіївни, у зв'язку з втратою вважати недійсним.

Ця розв'язана росією жорстока війна має закінчитися нашою перемогою. Але для цього маємо щось робити всі гуртом. Бо в біді країна не тільки тих, хто бореться за неї зі зброєю в руках, а й кожного з нас.

розумієш, що робиш бодай щось, аби їм було хоч трохи легше виконувати найважливішу роботу — боронити нашу країну. Втім, до повномасштабної війни, стверджує жінка, ці поїздки були емоційно не настільки важкими, виснажливими.

«Іноді їдеш розбитими дорогами Донбасу, а назустріч везуть «на щиті» полеглих на полі бою захисників. Й одразу світ стає темним і страшним. Спілкуючись із нашими воїнами з 2014 року й іноді читаючи їхні думки по очах, розумію без слів, що зараз ситуація на фронті набагато похмуріша, ніж будь-коли за 10 років російсько-української війни, і їм самим невідомо, що буде завтра.

Звичайно, ніхто з військових не жаліється, здебільшого вони сухо констатують, що дуже важко стримувати натиск ворога: росіян

долю. Бо якщо, не дай Боже, російські дикунні дійдуть сюди, зміниться доля кожного».

В одному з дописів на своїй сторінці у фейсбуці Наталія Матвійчук відверто зізнається, що їй дуже важко «випрошувати гроші», аби закрити черговий збір коштів на потреби наших оборонців. Під час нашої розмови вона визнає: щоразу, коли наважується в когось щось попросити, змушена долати певний бар'єр, а ще дуже боляче сприймає відмову.

«Чесно кажучи, люди нерідко мене розчаровують. Може, іноді буваю жорсткою, але просто не розумію, як можна не пожертвувати на потреби армії бодай 200 гривень на місяць. Ці гроші не відіграють істотної ролі в житті кожного з нас. Таякщо скинутися разом, у підсумку можна придбати той же безпілотний літальний апарат

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Львівська область

Крафтовики — унікальні люди. Для виживання у царині великого бізнесу їм доводиться створювати продукт для тих, хто готовий платити більше за якісний ексклюзивний товар. У цьому сегменті ринку без творчої жилки і закоханості у власну справу ловити фактично нічого. Саме тому кожна розмова з представниками малого, але винятково новаторського бізнесу перетворюється на захопливий екскурс у персональну історію, що містить невелику життєву драму та сміливий крок у повну невідомість. А все починається, як правило, з власної втоми від того, чим успішно займався до початку вільного плавання.

Ода автентичному хлібу

Пекарня Василини Веселовської і Катерини Калужної розташована на першому поверсі звичайної львівської новобудови і займає всього лише 20 квадратних метрів. Мешкають дівчата з родинами у цій же багатоповерхівці, але їхнє життя навіть стовідсотковий скептик не зважиться втиснути у нудувату формулу «дім-робота». А все тому, що вони — не звичайні, а творчі майстрині, які вміють перетворити процес випікання корисного хліба без дріжджів на захопливий екскурс у світ справжніх речей.

Перед тим як зустрітися, дівчата якийсь час шукали себе у різних професіях. Катерина працювала юристом та викладачкою англійської мови. А Василина отримала диплом економіста і намагалася розвивати швейний бізнес. Але зрештою обидві обрали пекарську справу, реалізувавши давню мірію, продиктовану спогадами про рецепти своїх бабусь. Познайомилися вони в професійному чаті інстаграма, де їхні колеги онлайн ділилися тонкощами власної професії. І лише після того, як рачистки захопили рідне місто Каті Каховку, зустрілися, так би мовити, наживо.

Втечу від орків Катерина й досі згадує з неприхованим смутком, називаючи той період «найстрашнішими годинами і днями у своєму житті». «Ми виїхали на початку квітня 2022 року на свій страх і ризик. Це не були зелені коридори, оскільки багато машин під час евакуації москалі обстрілювали, — пригадує вона. — Ми взяли із собою ще дві родини, забрали котів, дітей, їхніх старих. А я прихопила ще банку із закваскою, бо не могла лишити її в окупації. Дуже боялася, що на блокпостах у мене її заберуть. Я не хотіла про це навіть думати».

Водієві їхнього буса пощастило зайняти місце в колоні з 50 автомобілів, які рухалася під постійними обстрілами. На кожному блокпості їх зупинили, аби влаштувати принизливі допити. Мовляв, чого ви тікаєте від свого щастя, тут же скоро буде «руській мір». У всіх перевіряли багаж і телефони. Чоловіків роздавали догони, виявляючи патріотичні татування. «Наш «караван» був у дорозі дві доби, — каже Катерина. — І коли ми почули українську мову наших військових, то, зізнаюся чесно, я просто плакала від щастя».

Родина Калужних приїхала до родичів на Тернопільщи-

■ СВОЯ СПРАВА

Його величність крафт

Закваска з окупації, сироварня в австро-угорській школі і поля червоної ружі допомогли львів'янам знайти справу свого життя

Круасани Катерини і Василини заманюють покупців смачним ароматом. Фото «Високого замку».

ну. І найперше, що жінка зробила, — кинулася перевіряти, чи витримала дорогу врятована закваска. Йдеться про особливий продукт крафтових пекарів, який вирізняє їх з-поміж інших колег. У кожного має бути свій, аби підтвердити оригінальність товарної марки. На щастя, живе диво від італійського бренду «Левито Мадре», але вже українського походження, має певний запас витривалості. Аби переконатися в тому, що жива структура не «загинула», Катя спекла своїм родичам буханець, назвавши його «хлібом у вигнанні». Тісто підійшло як треба, здивувавши унікальним смаком. Потім був дзвінок до Василини, яка й запросила колегу до співпраці.

Зараз колежанки працюють удвох, вигадуючи найрізноманітніші фірмові рецепти. У їхньому асортименті вже є близько сотні борошняних виробів, серед яких незмінно популярністю користується не лише хліб, а й круасани та різноманітні тістечка.

«Нещодавно отримали грант від держави на розвиток нашого бізнесу — 250 тисяч гривень, — каже Василина. — Купили сучасне обладнання. За добу виробляємо майже 60 кілограмів тіста. Звичайно, людям важко звикнути, що у магазині 400 грамів хліба коштує 25 гривень, а в нас — понад 70. Але ж це зовсім різна якість! Згадайте, що наші прабабусі завжди пекли хліб на заквасці, берегли її в діжці під полотняним рушничком. Закваска жива, тому і хліб на ній — живий, корисний. Хто раз щось купив у нашій сімейній пекарні, неодмінно прийде ще. А як печемо круасани, то пахощі плинуть по всій вулиці. Покупці знаходять нас не за вивіскою, а за ароматом!».

Раз на два тижні майстрині у пекарні проводять майстер-класи для всіх бажаних, а також часто спілкуються з представниками вітчизняної й іноземної преси. «Про нас писали у США, Британії, — не без гордості повідомила Катерина. — Ми ділимося своїми думками із закордонними журналістами, аби всіма можливими способами донести світові правду про російську агресію».

Гарбузовий рай

У жовтні минулого року на міжнародній виставці Word

Cheese Awards, у якій брали участь сировари із 40 країн світу, українські марки отримали 13 нагород. Серед номінантів була і продукція підприємства «Гарбузовий рай» із села Мильчиці Городоцького району, що на Львівщині. Висока відзнака дісталася «Лісовий пісні», що виготовлена з білою та голубою пліснявою, і «Говерлі» — самодостатньому гострому сиру. Загалом в асортименті подружжя Ігоря Реві та Соломії Братах — понад 10 сортів, що вирізняються винятково оригінальним і вишуканим смаком.

У не менш своєрідний спосіб теперішні сировари прийшли і в крафтовий бізнес. Ще близько десяти років тому вони мешкали у самісінькому центрі Львова, маючи репутацію успішного стоматолога і витонченої піаністки. Але мрія вирватися до мальовничої місцини змінила їхнє життя в найрадикальніший спосіб. «Спочатку був план переїхати за місто і продовжити практикувати стоматологію, — каже пан Ігор. — Але нас село просто закохало в себе, тому вирішили довести собі і своїм рідним, що можна заробляти і тут. Вже за два тижні у нас була найбільша господарка на селі. У нас з'явилося чотири свиноматки, десяток кролиць, а курей узагалі не рахували. За перший сезон виростили 1,5 тисячі качок. І основне, що у нас з'явилося, — це кози. Їх було спочатку чотири, потім 20, потім 40».

Можливо, пан Ігор і далі варив би сир із козиного молока, якби ці норовливі тварини не з'їли одного ранку молоді фруктові дерева, висаджені господарем увечері. Усе поголів'я було продане за два тижні, після чого уклали договір зі звичайною фермою.

До речі, сьогодні «Гарбузовий рай» закуповує сировину лише у Крехівському монастирі. Це робить його продукцію ще більш «фірмовою» і, може, навіть намоленою. «З нашої подачі монахи збільшили кількість поголів'я, — розповідає пан Рева. — Зараз у них 50 корів, і ми забираємо все молоко. На один кілограм сиру в середньому потрібно 10 літрів. Тобто з 500 літрів ми отримуємо 50 кг сиру і 450 кг сироватки. Взимку місцеві жителі забирають сироватку

«Гарбузовий рай» Ігоря і Соломії. Фото з фейсбуку подружжя.

для поросят, а літом ми використовуємо її в себе на трояндових полях».

Спочатку Ігор і Соломія варили сир на домашній кухні, а потім вирішили придбати виробниче приміщення. Пошук їх тривалий час завершувався оглядом нецікавих радянських корівників, але зрештою доля таки привела до будівлі австро-угорської школи, якій на той час виповнилося 150 років. «Тут не було абсолютно нічого, крім стін, — пригадує пан Рева. — Ні вікон, ні дверей, ні стяжок, ні перекриття. Ми зайшли через парадний вхід, а там у центрі зі стелі звисала величезна дубова перегнила балка. Але ми зайшли і зрозуміли: це — наше».

Зараз тут проводять майстер-класи, приймають екскурсії і, звичайно ж, варять сир за авторськими рецептами пана Ігоря та в залежності від його душевного відчуття. «Якщо я запланував виготовити якийсь сорт сьогодні і приїхав сюди з молоком, але в мене не лежить до того душа, а цей сорт варити не буду, бо не вийде як треба, — каже він. — Рецепти не вигадую, а розумію алгоритми виготовлення сиру. Це дуже просто. Це як математика. У мене є 16 контрольних точок, де, змінивши одну з 16, я отримаю інший продукт».

І все ж найголовнішою справою свого життя пан Ігор вважає не сироваріння, а процес вирощення і популяризації місцевої ружі. Він уже домігся, аби ця чарівну квітку визнали кулінарною спадщиною України, оскільки з її пелюсток виготовляють трояндовий джем. Причому сировину не варять, а перетирають, зберігаючи всі її цілющі властивості. «Це смак із раннього дитинства, який супроводжує мене все життя, — каже чоловік. — Ще бабці, прабабці робили таке варення і начиняли ним пампухи на Різдво. І зараз нічого не змінилося.

Якщо на свято немає випічки з ружою, то в мене немає свята. Це локальний сорт рослини, який став справжньою рідкістю. Раніше він біля кожної хати ріс. Зараз його дуже мало».

Сьогодні трояндова плантація господарів займає 2,5 гектара, але площу хочуть збільшити до 25, аби налагодити експортні поставки. Усю продукцію реалізують через магазини та інтернет. Охоче беруть трояндовий конфітур також ресторани і кондитерські фірми.

У Ігоря та Соломії часто запитують, чому своє підприємство вони назвали «Гарбузовим раєм», якщо сир та ружа жодним чином не в'яжуться з цією ошатною ягодою. Виявляється, Гарбузом звали їхнього улюбленця — породистого шотландського тер'єра, який постійно брав нагороди на різних показах. Перед тим як уперше привезти його до села, собаку вже вкотре готували до виходу на подіум, але не сталося. «Він почувався центром Всесвіту, і щоразу, коли виходив з квартири, думав, що йде на виставку, — пригадує пан Ігор. — А тут вискакує з машини і розуміє, що його надурили. Він крутить головою на всі боки — рингу нема. Аж раптом із сільських хатів йому прямо в морду вилітає заєць. Заєць — у шоці, Гарбуз — у шоці. Заєць завернув у хаті, Гарбузик далі стоїть шокований. Потім від сусідів вилітає лисиця з куркою. І теж впирається в нього. Лисиця — в хаті, він із диким гавкотом — за нею. Ми стоїмо з Соломією і кажемо: «Ого у Гарбуза рай».

Повернувся суперчемпіон увесь у реп'яхах, вичесати які не вдалося навіть досвідченому грумеру. Підстриженого під нуль Гарбузика на виставку до Франції зі зрозумілих причин не повезли, проте пам'ять про нього лишилася в назві оригінального бренду. ■

■ Є НАДІЯ

Коли складний діагноз — не вирок

У Харкові, за словами гендиректорки «Міжобласного спеціалізованого медико-генетичного центру — центру рідкісних (орфанних) захворювань» Юлії Гречаніної, зі стану аутизму лікарі-генетики виводять кожен десяту дитину

Галина ПОЛОВИК, Вікторія КОВАЛЬОВА

У світі, за даними ВООЗ, з аутизмом (розлад аутистичного спектра — РАС) народжується кожна сота дитина. В Україні, за даними НСЗУ, в 2023 році налічувалося близько 21 тис. таких дітей, майже втричі більше, ніж у 2017-му (близько 7,5 тис. дітей).

Аутизм у чотири рази частіше вражає хлопчиків, ніж дівчаток. Максим Авраменко, якому в квітні виповнюється вісім років, — один із таких особливих дітей. З 3,5 року хлопчик почав лікуватися в докторки медичних наук, професорки, генетика-метаболіста з Харкова Юлії Гречаніної. І вже два останні роки діагноз «аутизм» лікарі не ставлять.

Максимко — третя довгоочікувана дитина в родині. До двох років він розвивався добре. Потім у нього почали зникати слова, перестав розмовляти і гратися. Лікарі констатували: затримка психомовного розвитку першого ступеня. Після безуспішних спроб і надій на одужання мати з сином зважилися на поїздку за тисячі кілометрів до Юлії Гречаніної.

«Нас привітно зустріла жінка, присіла поруч із дитиною на підлогу. І син, який нікого з чужих не підпускав до себе, дав себе оглянути. Я була вражена», — ділиться з «Україною молодою» мама хлопчика Алла Авраменко.

Через пів року Максим сказав: «Мамо, я тебе люблю». Перші три роки хлопчик обстежували кожні три місяці. Тепер — 2-3 рази на рік. Максим навчається у першому класі звичайної школи і продовжує заняття з психологом і дефектологом. Аутизм незможливо повністювилікувати, втім медики досягають неймовірних зрушень.

Генетик-метаболіст Юлія Гречаніна закінчила інтернатуру з неврології та психіатрії, клінічну ординатуру, завідувала кафедрою з медичної генетики у Харківському національному медичному університеті, пройшла всі етапи праці в комунальному підприємстві Харківської обласної ради (КНП ХОР) «Міжобласний спеціалізований медико-генетичний центр — центр рідкісних (орфанних) захворювань» (далі — Центр). Любов до генетики передалася їй від матері, Олени Гречаніної, всевітньо відомої вченої-генетика, яка в 1967 році за ініціативи свого вчителя, професора Івана Грищенка, створила лабораторію клінічної генетики. На її базі діє нинішній Центр. Його засновники ще багато десятиліть тому розшифрували у дітей такі метаболічні захворювання, як муковісцидоз, адреногенітальний синдром, гіпотиреоз. Олена Гречаніна — перша українська професорка-членкиня Міжнародної асоціації метаболістів (SSIEM), Всесвітньої асоціації «Ультразвукова діагностика в акушерстві», член-кореспондент АМН України. Створена нею перша в Україні Школа клінічної генетики визнана в медичному світі.

Завдяки спільним дослідженням Гречаніних з американськими колегами щодо налагодження метаболічних порушень вдалося врятувати від раптової смерті не тільки дітей, а й дорослих. Під час повномасштабної війни Олена і Юлія Гречаніні залишаються в Харкові. У 2022-му працювали у підвалі медзакладу, онлайн консультували своїх пацієнтів. Про аутизм та перспективи його подолання «УМ» говорить із Юлією Гречаніною.

■ **Пані Юліє, аутизм — відносно «молоде» захворювання. Коли аутизм почали діагностувати і як йому запобігти?**

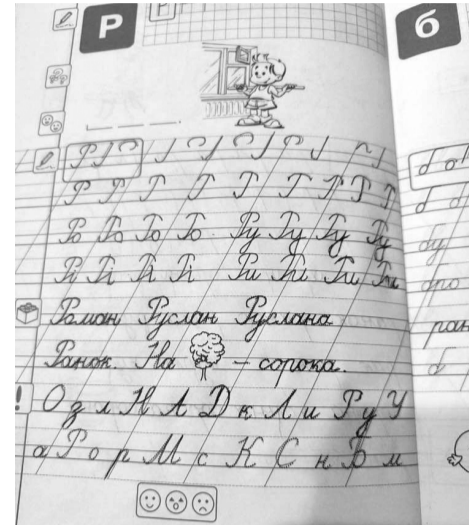
— Аутизм як окремий стан психічного розладу діагностують давно. Але максимально намагатися знайти мета-

Генетик-метаболіст Юлія Гречаніна надає допомогу пацієнтам медико-генетичного центру з порушеннями мовного і фізичного розвитку.

Алла Халавчук багато зусиль доклала для того, щоб син Максим заговорив, і навчила його вишивати.

Максим має каліграфічний почерк.

болічну основу і намагатися з нею найефективніше працювати почали саме в нашій державі, в нашому центрі у Харкові, завдяки накопиченню нами досвіду діагностики.

■ **Аутисти — одна з найвразливіших категорій населення під час війни...**

— Для всіх війна — це стрес. Особливо вона посилює відчуття тривожності у наших підопічних. На початку війни в одного з моїх маленьких пацієнтів Максима Авраменка почалися сильні істерики: він боявся спати в ліжку, лягав у коридорі на матрац. Його мама написала мені на електронну пошту. Я дала їй рекомендації, визначилися з переліком препаратів, які були доступні. А вже за тиждень мама повідомила, що дитина заспокоїлася і спить у ліжку. Хоча у хлопчика хвороба і невиліковна (мутація, потрібно лише мамі і дитині сумлінно виконувати мої призначення).

■ **Ми розмовляли з мамою цього хлопчика. Вона казала, що у вересні 2019 року, коли вперше переступили поріг вашого центру, Максимко всього боявся, не розмовляв, а зараз — адекватна і дуже талановита дитина.**

— Так, це наша спільна перемога. З мамою постійно на зв'язку. Тому я в курсі про кожен його успіх. Радію, що ходить до школи, читає, каліграфічно пише, захоплюється математикою (рахеусотнями і тисячами), складає механізми з «Лего». В нього аналітичний склад розуму. Хлопчик виношує ідею створення програм і запуску їх в інтернет. Вишиває, захопився малюванням. Водночас він важко реагує на шуми, боїться тривоги, затуляє вуха. Йому поки складно вчити вірші.

■ **І все ж клінічним випадком із вашим маленьким пацієнтом ви можете пишатися...**

— Випадок з Максимком — не поодинокий. Кожному десятому моєму пацієнтові з аутичними рисами поведінки, затримкою психомовного розвитку вдалося після лікування майже позбутися проявів аутизму, а більшості дітей, яких консультую, — значно покращити стан здоров'я.

■ **З вашим досвідом маємо прогрес у лікуванні невиліковної недуги?**

— Прогрес значний. Скринінг РАС, який ми застосовуємо для дітей із нервово-психічними розладами, зробив свою справу. Завдяки комплексному підходу підвищився позитивний ефект діагностики та лікування аутизму. Я цілодобово контактую з нашою групою пацієнтів. Причина успіху тих, хто подолав хворобу, — використання традиційних, специфічних і додаткових методів лікування. Зокрема, значною є роль додаткової вітамінної мікроелементної тера-

Максим Авраменко неодноразово перемагав у конкурсах з вишивки по картону.

пії. Діагноз у таких пацієнтів був знятий офіційно, як у випадку Максимка. Хоча залишилися деякі проблеми, зокрема у мові, бо мовна зона уражається першою і відновлюється найпізніше. Дефіцит мікроелементів та вітамінів також безпосередньо, в першу чергу, впливає на порушення роботи мозку, прояви затримки розвитку, поведінкові особливості й інші розлади аутичного спектра тощо. І зміна не тільки стану дитини, а й біомаркерів, що уражені, свідчить, що ми на правильному шляху. Доповнюємо лікування ефективною реабілітацією. Це комплексний підхід.

Але до цієї гнучкої системи, на жаль, втрутилась наша спільна біда — війна. Вона призвела до загострення аутистичних проявів. Все частіше стикаємося з більш тяжкими випадками такої комплексної дії зовнішніх провокаторів, які ведуть до загострення.

Долаємо їх спільно з реабілітологами. Нині у прифронтовому Харкові працюють приватні, державні реабілітаційні центри. Причому така допомога є безкоштовною або пільговою. Приватні центри мають у своїх бюджетах квоту на допомогу людям, у яких відсутні кошти. У м. Балаклія батьки наших пацієнтів самі відкрили приватний реабілітаційний центр, пройшовши професійну підготовку.

■ **За якими параметрами оцінюєте ефективність лікування РАС?**

— Дивіться, я щодня отримую 50-60 листів від сімей із такою проблемою. Проводимо онлайн-спілкування. Більшість розповідають про позитивні зміни. Звісно, результати індивідуальні й дуже різні, бо кожна дитина має свій особливий тип обміну і його порушення. При дуже тяжких формах захворювання ми з матусями радіємо навіть одному

сказаному дитиною слову.

Нещодавно у нас заговорила семирічна дитина з Одеси. Всі казали, що хлопчик ніколи не заговорить. Але після комплексної терапії він порозумнішав. Нам вдалося вплинути на процес мієлінізації (додатковий захист нервової тканини, мієлінової оболонки, — своєрідної подушки безпеки, яка дозріває до 16-17 років, коли ще є шанс допомогти). На його стан позитивно вплинула дієта з низьким складом високобілкових речовин (без бульйонів, без сала, жиру). І дуже важливо виявилася ферментна допомога печінці. Просто запровадив ШКТ і активізувалася мозкова діяльність. Там був дефіцит деяких амінокислот і вітамінів, які впливають на мовний розвиток. Тобто, десь половина лікування була зав'язана на харчуванні дитини, виходячи з особливостей її обміну.

■ **Значить, при аутизмі важливо дотримуватися дієти?**

— Звичайно, але вона має бути індивідуальною, в залежності від біохімічних показників, і призначена лікарем. А от розпірані соцмережами дієти — безглютенна, кетогенна, на кісткових бульйонах тощо — дуже сумнівні для дітей з аутизмом. Вони можуть призвести до будь-яких вторинних проблем, зокрема цукрового діабету. Друга несприятлива ситуація — коли починають консультувати самі батьки. Є навіть таке поняття, як «інстантуріологи». Це ті люди, які за два тижні навчання в інтернеті отримали якийсь сертифікат. Вони можуть бути і батьками хворої дитини, але оскільки вони не лікарі, то не розуміють наслідків своїх рекомендацій.

Я вкотре підкреслюю: ефективність лікування, будь-які позитивні зміни — це результат постійної кропіткої роботи лікарів, батьків, дітей. Тому я відразу попереджаю, що ефект буде, якщо працюватимемо спільно, сумлінно, щотижня, щодня, щогодини.

■ **Часто у дітей з аутизмом — особливий інтелект. Серед них багато вчених, художників. Це Альберт Ейнштейн, який відчував труднощі у спілкуванні з людьми і погано навчався в школі. Чарльз Дарвін, який любив бути на самоті. Моцарт, у якого була відсутня міміка...**

— Так, маємо чимало подібних прикладів. Такі діти дуже обдаровані, але їм потрібно набагато більше часу, щоб навчитися чогось дуже простого. Тому, повірте, ніколи не варто опускати руки з такими дітьми. Зараз багато родин виїхало з України. Але ми продовжуємо їх консультувати. Вони після своїх поїздок усвідомили, що наші українські лікарі — найкращі. А я їх прошу: «Любіть свою Батьківщину і цінують, що вона дає. Адже вітчизняні лікарі комплексно підходять до захворювання і супроводу пацієнта, і вони є найкращими!». ■

■ СЛОВА — ЗБРОЯ

Особистий контрнаступ кожного проти загарбників

Українська мова відома ще з VI століття, а високорозвинена європейська давньоукраїнська держава вже існувала у 838 році

Василь ЛИЗАНЧУК, доктор філологічних наук, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Нинішня 28-ма геноцидна, терористична, руйнівна війна московії проти України — це війна цивілізацій, світоглядів, ідентичностей, війна за українські та загальнолюдські демократичні, морально-духовні цінності. Адже вся історія загарбницького творення московсько-царської та російсько-комуністичної імперії зла — це водночас драматично-трагічна історія переплавлення різних ідентичностей, насамперед української, в одну російсько-імперську, російсько-азійську, російсько-шовіністичну, а за комуністичного режиму — в російсько-радянську, тобто творення нової спільності — радянський народ на засадах російської загарбницької ідеї, російської мови, культури, аморальних звичаїв і традицій.

Упродовж усієї української історії московські загарбники прагнуть будь-що перервати національне коріння між поколіннями українців, переінакшити, тобто психологічно і духовно підкорити. Російський шовінізм спрямований проти п'яти вимірів національної ідентичності, які схарактеризувала Монтсеррат Гібернау: психологічний, мовно-культурний, територіальний, історичний і політичний.

Поєднання індивідуальних ідентичностей на засадах однієї мови, культури, історії, звичаїв, традицій, психологічних особливостей, політико-ідеологічних прагнень творить колективну національну ідентичність, зіперту на віру в належність до однієї нації і в спільність більшості атрибутів, які роблять її відмінною від інших націй. Метою потужної маніпулятивної інформаційно-психологічної агресії «руського міра», яка переросла у повномасштабну війну проти України, є якраз знищення усіх п'яти вимірів української національної ідентичності.

Нині країна-агресор наповнює світовий інформаційний простір брехливими наративами, що українці та росіяни — один народ: одна мова, культура, віра, історія, одна територія. Але в Києві, мовляв, захопили владу вороги росіян, заважають їм владарювати, щасливо жити. Тому москвити «надають допомогу і визволяють». Кремлівські ординці заявляють, що — «від нацистів, фашистів, мазепинців, петлюрівців, бандерівців».

До речі, психолог Карл Юнг іще 1945 року сказав, що росіяни все те, що їм не подобається, називають нацизмом. Він прогнозував, що росіяни займуть місце німецьких нацистів.

Насправді неонацист путін, спираючись на так звану «погодінську теорію», навіть опублікував статтю «Про історичну єдність росіян і українців». Цей опус, як і теорія академіка Погодіна, наскрізь маніпулятивний, імперсько-зловісний. Він за наративами подібний до «Майн кампф» Гітлера.

У середині XIX століття Михайл Погодін маніпулятивно стверджував, що Київ і прилеглі до нього землі Середнього Наддніпров'я до татаро-монгольської навали заселяли «великороси», котрі були частково винищені, а част-

ково переселилися на Північне Залісся, тобто на терени сучасної Росії. «Етнічний вакуум», що утворився таким чином у Середньому Наддніпров'ї, згодом заповнили вихідці з басейну Карпат — малороси. Цю фальшиву теорію Погодіна підтримував у статтях шовініст Михайл Катков, а також Алексей Соболевський, який стверджував, що українська мова на Наддніпрянщині виявилася «прийшлою», тому вона, мовляв, не має права на існування.

Донині в Україні є ще ті, кому «какая різниця, на каком языке гаварить». І їм варто знати, що високорозвинена європейська давньоукраїнська держава з назвою Русь (цю назву собі потім вкрала московія) вже існувала у 838 році. Натомість московія як улус Золотої Орди відома лише з 1277 року, тобто на 439 років пізніше.

Засновником москви і московського улусу був хан Золотої Орди Менгу-Тимур. Запам'ятаймо: князь Долгорукий ніякого стосунку до заснування москви не мав. Князівством москвія стала тільки у 1328 році при Івані Калиті й до XVI століття була у складі Орди Чингізидів на правах звичайного улусу.

Формувалися мокси-москвити-росіяни на основі угро-фінських і татаро-монгольських племен, які, звісно, не є слов'янами. Слов'яни — це роси-росини-українці — історичний етнічний народ одного народу, предками якого є слов'янські племена — поляни, деревляни, сіверяни, дуліби.

Українська мова відома ще з VI століття. В сучасній українській мові є понад 13 тисяч слів, які збереглися ще з VI століття.

«Зросійщення — одна з причин, яка довела до нинішньої повномасштабної війни російської федерації проти України».

Московська-російська мова почала формуватися значно пізніше української, тільки у XII—XIII століттях — на основі македонського діалекту давньоболгарської (церковнослов'янської) мови під час християнізації угро-фінських і татаро-монгольських племен.

Досліджено, що синонімічний ряд української мови уп'ятеро довший від російського. Наприклад, у російській мові є одне слово «понял». А українською можна сказати — зрозумів, утямив, збагнув, допетрав, зметикував, уторопав, розшолопав, утнув, змики-тив, докумекав. Відчуваєте, лексичне багатство української мови без «понял», «тіпа», «короче» та матюгальних «блінів»!

Українську мову і культуру — основи національної ідентичності — москвити кілька століть цькувала й унеможлилювала їхній розвиток. Уже відомі 480 різних постанов, ухвал, циркулярів, указів, розпоряджень про заборону української мови і культури, переслідування і знищення носіїв українськості. За радянського союзу для насильної зміни мовного коду українців застосовували і такий метод, як переінакшення українських прізвиськ на московський лад, переіменовували населені пункти на російський манір, крали мелодії українських пісень і видавали за свої — російські. Тільки за згадки

НАША МОВА-НАША ЗБРОЯ

Наша мова — наша зброя!
Зображення із сайту us.bdpu.org.ua.

імен видатних національно свідомих діячів української культури, літератури, мистецтва, науки — зокрема шістдесятників — карали позбавленням волі. Натомість по всій Україні бовваніли пам'ятники лєніну, сталіну, дєржінському, петровському, кагановичу, жукову й багатьом іншим московсько-комуністичним убивцям української еліти й організаторам Голодомору-геноциду.

Безцеремонно фальшували навіть Тараса Шевченка. Вірш «Чигрине, Чигрине» друкували зі словами, що козаки скородили списами татарські ребра. А нині, слава Богові і національно свідомим українцям, читаємо справжнього Шевченка: «За що ж боролись ми з ляхами//За що ж ми різались з ордами//За що скородили спи-

і запанували українська мова, національна культура?»!

Так зване російсько-українське двомовництво, відступництво багатьох українців від рідної мови за прикладом таких нищителів українськості, як Щєрбицький, Білодід та інші, довело до трагедії, бо зросійщення — одна з причин, яка призвела до нинішньої повномасштабної війни російської федерації проти України. Розтління українських морально-духовних цінностей, державницького переконання, громадянської позиції, знищення національної ідентичності та заміна її на російську призводять до витворення різного штибу «какаєразніц», «ждунів» московських визволителів, сепаратистів, зрадників.

15 грудня минулого 2023 року Кабінет Міністрів України своєю постановою схвалив «Стратегію утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року». Надзвичайно важливий документ. Але в ньому, на жаль, не окреслено такі поняття, як україноцентризм, націоцентризм, націєтворення, без яких неможливо формувати й утверджувати українську національну та громадянську ідентичність. Мабуть, творці Стратегії бояться націоналізму як чорт ладану. Іван Франко стверджував: «Не може при добрій жити, //Хто хоче злу й добру служить. //Бо, хтївши догодити обом, // Він швидко стане зла рабом».

У кожній клітині суспільного і державного організму, починаючи з дитячих ясел і закінчуючи офісом президента, мають панувати українська мова, національна культура. За таких умов буде остаточно розірвано московські духовно-психологічні кайдани, створено такий інтелектуально-громадянський, життєдайно справедливий клімат, що кожен громадянин будь-якої національності з гідністю скаже так, як, зокрема, наголошує Джамала: «Я — українка кримськотатарського походження». Для неї Україна є святиною, Батьківщиною, а не місцем нечесного збагачення, як для низки олігархів.

Приклад захоплення українською мовою демонструють іноземці. Понад 1 мільйон 300 тисяч людей у світі вже вивчають українську мову. Їх кількість зростає. Громадянин Фінляндії Генрі, котрому 66 років, сказав: «Вивчення української мови — це мій особистий контрнаступ проти московських загарбників». ■

РОЗВІНЧУВАННЯ

Українські митці — не російські

Про нікчемність створеного московією образу «великої культури»

Борис ВАСИЛЬЧЕНКО, учасник Другої світової війни

Пам'ятаємо, як у післявоєнні роки сталінська камарилья вела боротьбу з т. зв. «космополітами», тобто тими людьми, які, побувавши в Європі, цікавились європейським способом життя, культурою, мистецтвом тих народів, яких московія «асвабаждала от гньота буржуазії».

Тоді (та й тепер) росія нав'язувала думку, що вершиною всякого мистецтва є те, що створили «руські люди»: художники, музиканти, письменники тощо. І треба визнати, що отой дурман ще й до цього часу подекуди отруює свідомість довірливого дрімучо-дикого обивателя.

Як з моменту виникнення московії, так і тоді панувала «ідея «обраного» російського народу, народу «надлюдей», «вищої раси», яка мала б... під керівництвом москви «ощасливити» всі інші народи та встановити над ними російське панування» (Д. Донцов, «Дух Росії»).

Насправді все зовсім інакше. Проаналізуємо трохи музеї країни, яка тепер виступає агресором у десятилітній російсько-українській війні, а також згадаємо їхніх художників і письменників.

«Ну хто так безсовісно бреше?»

Свого часу неодноразово мені довелося відвідувати Государственный русский музей у лєнінграді і Третьяковську картинну галерею в москві. Створені приблизно одночасно наприкінці XIX століття в петербурзі імператором Олександром третім, а в москві — купцем Третьяковим, ці музеї приблизно рівноцінні (десь по 50 залів).

Для порівняння, музей Ватикан має 1 тис. 50 (!) залів, і щоб пройти їх, треба подолати відстань 7,5 кілометра.

Рівноцінним музеям москви і петербурга був музей у Києві, створений у ті ж часи підприємцем Терещенком.

Проаналізуємо трохи з 360 сторінок путівника по «Государственному русскому музею» радянського 1969 року. Перший розділ — «Древнерусское искусство». 30 сторінок і все — то є мистецтво київських (руських) та, теж слов'янських, новгородських майстрів. Майстрів московії — жодного! А путівник запевняє відвідувача, що «древнерусское» — то є істинно московитське мистецтво.

Читаєш, пригадуєш, і згадуються слова з пісні «Шотландська застольна», яку колись виконували Борис Гмиря та Микола Ворвуль: «Ну хто так безсовісно бреше?». Яке там мистецтво в період середньовіччя у напівдикого (В. Самійленко), а точніше, в усі часи просто дикого народу?

У розділі «Мистецтво XVIII ст.» автори довідника на найперші місця ставлять «руських» художників Лосенка, Левицького та Боровиковського. Ці художники прийшли в петербург з України і стали найпопулярнішими у столиці імперії.

«Чим пояснити незвичайний успіх у петербурзі киянина Левицького і уродженця Миргорода Боровиковського? А. Н. Бенуа вважав, що походили вони «з місцевості і середовища, безкінечно більш культурного, ніж тодішній Петербург і навіть вищі шари його суспільства», — писав Платон Білецький у книзі «Український живописний портрет XVII—XVIII ст.».

Узагалі, як зазначила професорка Петербурзького університету Тетяна Таїрова-Яковлева, вся московська культура XVIII століття розвивалась під впливом культури української.

У розділі «Перша половина XIX ст.» на першому плані — знов «руські» художники, Ф. Бруні і К. Брюлло (по-їхньому Брюлло). Що поробиш, коли немає своїх талантів, доводиться красти чужі. Зрештою, «той не москаль, хто не краде та не бреше».

У розділі «Мистецтво другої половини XIX ст.» — знов «руські», М. Ге (у нього батько француз, мати українка); грек Куїнджі, народжений поблизу Маріуполя; вірменин Айвазян із кримської Феодосії (по-їхньому Айвазовський). А найпершу сходинку займає геніальний «руський художник» Ілля Рєпін з його «Запорожцями».

До речі, ту картину купив у Рєпіна імператор Олександр III за 35 тис. рублів

і передав її музею. За ці кошти за походженням і ментальністю українець Ілля Юхимович Рєпін придбав собі маєток у Фінляндії і відбув геть із москві.

А взагалі такого паскудства, як красти чужих художників, видавати їх за своїх, на відміну від москвії, Європа собі ніколи не дозволяла. Знаменитий фламандський художник Ван Дейк значну частину свого життя провів у Англії, там помер, але англійці ніколи не називали його своїм художником.

Ікони Київської Русі — не московитські

У Третьяковській картинній галереї мене не полишало відчуття, що це музей українських майстрів, тільки дещо «розбавлений» майстрами москвії. Знов — Левицький, Боровиковський, Рєпін та декілька другорядних «їхніх» майстрів.

Цей музей особливо пишається «древнерускими іконами»: Спас Нерукотворний, Дмитро Солунський, Моління, Успіння, Печерська Богородиця з Антонієм і Теодосієм та інші.

«Ці ікони епохи Київської Русі було забрано (вважай украдено. — Авт.) в нас у різні періоди історії», — пише вчений-релігієзнавець Дмитро Степовик. Характеризуючи ікони власне московських майстрів, Стендаль зазначив, що у них «мистецтво не пішло далі простого ремесла».

Подібного погляду на московські ікони дотримувався і Тарас Шевченко. «Російський іконопис, — пише Марієтта Шагінян (М. Шагінян, «Тарас Шевченко»), який Шевченко терпіти не міг ні в натурі, ні в художній під неї стилізації, порівнюючи православні ікони в церквах (московських. — Авт.) з індійськими тваринними капицями, з потворами Вишу і Ману».

«Строїтелі комунізму»... в басейні з підігрівом

Остаточно оцінити мистецтво москвії я мав змогу після подорожей країнами Європи.

Спочатку про Рим. Музей Ватикан. Площа — 0,44 кв. км, що в десятки разів перевищує площу музеїв Російського мистецтва в петербурзі та Третьяковської галереї разом узятих. Це за розмірами. А за змістом?

Собор святого Петра. «У нас немає нічого, з чим можна було би порівняти цю чарівну будівлю... Для того, хто не бачив собору святого Петра, всяке оповідання не дасть ніякої користі», — пише Стендаль.

Порівняймо цей собор із головним храмом москви. У творі «Тарас Шевченко» Марієтта Шагінян пише: «Гідно оцінив він (Т. Шевченко) бездарну казенщину К. Тона, який спорудив так званий «Храм Христа Спасителя»... Шевченко різко негативно висловився про нього у своєму щоденнику... Хр. Спаса взагалі, а головний купол особливо, потворний. Вкрай невдале величезне творіння, схоже на «товсту купчиху в золотому повоїннику».

У 30-х роках XX століття той храм

D. Vitkouska 2022

Упродовж століть росія привласнює українську культуру.
Ілюстрація з відкритих джерел.

за вказівкою «великава» Сталіна висадили в повітря, а на його місці планували звести «дом советов», де всі «савецкіє республікі», включно з державами Африки, Америки, Австралії, тобто всі держави світу, які ще не «придбала», але планувала «придбати» московія, повинні були мати свої представництва у тій споруді. А на верхній споруді мала височіти стометрова скульптура «вождя мирового пролетаріата» Леніна.

З тієї затії нічого не вийшло, на місці храму зробили басейн з підігрівом води. Перебуваючи в москві в тому місці, я неодноразово бачив, як узимку в басейні плавали «строїтелі комунізму».

Пізніше храм відбудували, точніше спорудили копію — погану копію того, що знищили. Принагідно слід зазначити, що в москві немає жодної споруди європейського рівня, а сам Кремль — погана копія замку герцога в Мілані.

Не подарували росії ні алгебри, ні Арістотеля

Як і в мистецтві, московія була відсталою в літературі. У статті «О ничтожестве литературы русской» О. Пушкін пише: «Татари, завоювавши росію, не подарували їй ні алгебри, ні Арістотеля». А далі обстановка в москві «не сприяла розвитку просвіти». В той час, як «Європа була наповнена неймовірним багатством поем, легенд, сатир, та ін., наші архіви... окрім літописів, не дають нічого для дослідників». І лише «Слово о полку Ігоревім» вивищується єдиним пам'ятником в пустелі нашої древньої словесності». «Забув» Пушкін, що «Слово» — то твір України-Русі, який московія намагається поцупити у нас.

Нищівну характеристику всій культурі москвії дав друг Пушкіна Петро Чаадаєв. Він писав: «Вигнанці у світі, ми нічого культурного світу не дали і нічого від нього не взяли. Всі народи світу виробили певні ідеї. Це ідеї обов'язку, закону, права, порядку. І вони складають не тільки історію Європи, а й її атмосферу... Відлюдки у світі, ми нічого йому не дали, нічого не взяли від нього... Жодної корисної думки не виросло на безплідному нашому ґрунті». Потім, у XIX столітті, в москві з'явилися деякі

талановиті письменники. Але це були, як пише Юрій Макаров, рабовласники, і істотного впливу на поступ тієї країни вони не мали.

Епоха Відродження в Італії, де в період з XIII по XVI століття мистецтво досягло фантастичних висот, за словами Енгельса, «потребувала титанів і... породила титанів щодо сили думки, пристрасті й характеру».

Мазаччо, Кастаньйо, Філіппо Ліппі, Гірландайо, Боттічеллі, Рафаель, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело Буонаротті та багато інших. Останнього Джорджо Вазарі «вважав найвидатнішим з усіх митців, що жили на землі, а його творчість — найвищим досягненням людського художнього генія».

Крім Італії, були видатні майстри у Франції, Іспанії, Голландії, Англії, Австрії, Німеччині. А в москві...

XVIII ст. Переважно портрети. У першій половині XIX століття — одна-однісінька картина, написана в Італії французом Карлом Брюлло, який тривалий час жив у москві, потім остаточно виїхав в Італію і там похований. Це «Останній день Помпеї».

Нарешті, отримавши цю картину, московія заговорила, що «Стал последний день Помпеи для русской кисти первым днем!». Інші художники XIX століття працювали лише для «внутрішнього ринку», і Європа їх ніколи не знала.

У Флоренції, в галереї Уффіці, де в 1977 році ми побували разом з майстром художнього слова Анатолієм Паламаренком, я запитав гіда, чи є там хоч якась картина московських художників. Відповідь — немає нічого. Лише автопортрет Крамського, бо галерея збирає автопортрети художників. А от картина українського художника Миколи Пимоненка «Гопак» експонувалася на Салоні французьких митців у 1909 році.

Проаналізувавши створений у москві живопис як один із видів мистецтва та порівнявши його з живописом європейським, усякий здатний мислити москвит, певно, пригадав би слова Сергія Єсеніна про свою диду, далеку від європейської цивілізації країну: «Нищету твою видеть больно!». Як матеріальну, так і духовну. І не помилився би! ■

■ НАЦІЯ

Кадри війни — заради перемоги

Чотири тисячі знімків з часів Євромайдану й донині вмістив фотоальбом «Нескорена Україна у війні цивілізацій»

Марина КРИВА

«Нескорена Україна у війні цивілізацій» — так називається фотолітопис нашої боротьби за незалежність і можливість жити в цивілізованому світі, який днями було презентовано в Києві. До величезного альбому увійшло чотири тисячі світлин майже 50 фотокореспондентів, які розповідають про нашу боротьбу з російським мороком, починаючи з часів Революції гідності і до наших днів, і який є унікальним портретом нинішньої епохи.

Автори ідеї та керівники проекту — голова Всеукраїнської правозахисної організації «Меморіал» імені Василя Стуса Степан Кубів і академік, головний редактор юридичного журналу «Право України» Олександр Святоцький.

Відкриваючи презентацію, її модератор Олександр Святоцький розповів, що свій задум вони розпочали втілювати буквально з лютого 2022 року, коли російські війська ще стояли під Києвом. Тоді почали шукати партнерів і однодумців та вимальовувати концепцію майбутнього фотолітопису. Загалом, каже пан Олександр, у процес було залучено понад 20 поважних установ і організацій, сотні небайдужих українців, у підсумку редакційній раді довелося переглянути понад 20 тисяч фотознімків, аби з-поміж них відібрати чотири тисячі найемоційніших та найпереконливіших. Вмістили їх у 27 тематичних розділів.

Безпосередню участь у створенні альбому брав професор, директор Інституту української мови НАН України Павло Гриценко. Йому належить ідея назви.

Пан Павло на презентації дуже емоційно й переконливо зазначив, що українці ніколи не підуть на те, аби віддати частину наших земель, як того хочуть деякі західні політики, схилиючи нас до часткової капітуляції, аби у такий спосіб припинити війну. Павло Юхимович переконаний, що так війну точно не зупинити. «Події розгортаються в такий

спосіб, що війну в медійному просторі часто називають конфліктом чи подією в Україні і зрідка лише іменують війною. З таким ми, українці, не можемо погодитися, бо вони спотворюють зміст, характер і мотиви цих подій, вони змінюють цю подію. Маємо справу не з конфліктом, а з неоголошеною війною проти суверенної держави Україна. Сутність цієї жакливої війни росія спочатку приховувала під назвою СВО, але при цьому не могла приховати мети і вказати на законність та легітимність своїх дій».

Не приховала вона, каже авторитетний учений, що мета — це геноцид українців як окремого великого слов'янського народу; мета — знищення та мовне заперечення; мета — екоцид, коли знищується система життєзабезпечення на наших теренах, де проживає народ, який не є завойовником та пришельцем. «Я підкреслюю, що автохтонність українців на цій території, на цих землях не піддавалася ніколи ніким сумнівам. Підтверджена ця автохтонність свідченнями найдавніших оригінальних писемних пам'яток різних народів. І історія показує, що ось тут жили українці, і тут вони живуть».

Пан Павло також продемонстрував карту 1871 року, на якій чітко показано поширення нашого етносу, і це далеко не нинішня територія, вона набагато ширша. При цьому ми ж не перекроюємо її, у такий спосіб порушуючи світовий порядок і світове право, зазначив учений. «Ще раз підкреслюю: українці — це автохтони», — наголосив Павло Гриценко. При цьому все історично сформоване, створене працею сотень поколінь українців, усі матеріальні та духовні цінності, сама наша історія оголошується сьогодні росією як належне їм і в хворій уяві кремля ні України, ні українців чомусь не існує. І цей нарратив вони намагаються поширити, закріпити.

Тому дуже важливо, аби світ побачив і ще раз переконався, що це не так. Має бути сила закону, а не закон сили, і тут принципова

проблема — чи може сьогоднішня цивілізація перемогти мілітарну і фінансову силу. Доки модель сильного буде домінувати, світ потерпатиме від агресії, наголошувалось на презентації.

Це війна нового світогляду, який має бути стверджений. Такої ж думки дотримується і заступник голови Верховного суду України Олександр Мамалуй, який з початку агресії росії, ще 2014 року, став на захист Батьківщини. Він також переконаний, що притягнути до відповідальності агресора, який не зазнав поразки, неможливо. Трибунал — це інструмент переможця, каже пан Олександр.

А для того, щоб такий трибунал відбувся, починаючи з часів Майдану над цим активно працює зі своєю командою українська правозахисниця, очільниця організації «Центр громадянських свобод», яка 2022 року отримала Нобелівську премію миру, Олександра Матвійчук. Олександра перебувала з місією в Сполучених Штатах Америки, тому звернулася до присутніх у форматі онлайн.

Варто зазначити, що команда Олександри Матвійчук займається документуванням злочинів війни росії проти України давно. Вони були першими, хто відправив свою групу до Криму, а потім у Луганську та Донецьку області.

Особисто Олександра в перші роки війни опитала сотні людей, які вижили у полоні й були звільнені. Ці історії — дуже страшні. Люди розповідали про побиття, гвалтування і нелюдські тортури. Все це має стати безапелляційними доказами в міжнародних судах.

Проте, як зазначила правозахисниця, на даний момент немає жодного міжнародного суду, який міг би розглядати злочини загарбника вже зараз, не чекаючи на перемогу. В історії був лише Нюрнберзький трибунал, який покарав режим, коли той упав. Але ми не маємо чекати, коли впаде росія, каже пані Олександра. Тому «Центр громадянських свобод» активно пра-

Головнокомандувачі ЗСУ повномасштабного періоду російсько-української війни Валерій Залужний та Олександр Сирський.

Павло Гриценко: «Українці — це автохтони». Фото «Україна молода».

цює з усіма існуючими міжнародними організаціями над створенням такого новітнього трибуналу.

А поки що фіксується кожний злочинний епізод, який був вчинений у найменшому селі кожної області. Ця ініціатива називається «Трибунал для путіна» — у базі зібрано вже більш як 68 тисяч воєнних злочинів. Світлина з віддрукованого фотоальбому теж мають стати частиною доказів.

«Війна, що зображена на цих світлинах, — трагедія для України. Але вона також дала нам шанс бути більш згуртованими, бути сильнішими і єдиними. Ми ніколи не забудемо тих, хто віддав життя за нашу свободу і незалежність. Будемо й надалі боротися за Україну та наше майбутнє», — сказав один із захис-

ників, нині речник Міноборони України Віталій Саранцев.

Тим часом, як повідомили під час презентації фотоальбому в Укрінформі керівники проекту, вони вже розпочали роботу над двома наступними книгами літопису «Нескорена Україна у війні цивілізацій». Другий том буде присвячено саме злочинам країни-агресора. Він матиме назву «Росія — держава-терорист: перемоги і покарати», а третій — «Воїни Світла» — розповідатиме про захисників України.

Презентоване видання буде перекладено англійською та іншими іноземними мовами, аби світ міг більше дізнатися про нашу боротьбу із цим мороком і таки допомогти вистояти та перемогти жорстокого ворога, який неодмінно має понести заслужене та невідворотне покарання. ■

■ ЧАС «Т»

Рок-н-ролом проти самотності

Станцювалися в «Колесі» Олександра Тарновська та В'ячеслав Шеховцов

Валентина ГРИГОРЕНКО

У квітні у столиці відбулася прем'єра спільного проекту Херсонського обласного драматичного театру імені Миколи Куліша та Київського академічного театру «Колесо» — вистави про замасковані надії позбулися самотності «Надвечір'я з рок-н-ролом». Зініціювала співпрацю директорка-художня керівниця знаного глядачами театрального закладу на Андріївському узвозі, народна артистка України Грина Клішчівська. На сцені дуєтом грають Вона — заслужена артистка України Олександра Тарновська, у реальному жит-

ті внутрішньо переміщена під час війни з Херсона, та Він — київський актор В'ячеслав Шеховцов.

Уже в перші хвилини виконавець чоловічої ролі виходить на сцену в брендovanій футболці відомого Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії», який чверть століття проводить Херсонський театр імені Миколи Куліша. У 2021 році його слоганом були слова «Театр — це моє». І ця деталь у виставі для театралів задає тон і підтексти для всього перегляду. Акторка Олександра Тарновська на сцені свого театру (який за повномасштабний період росій-

сько-української війни пережив тимчасову окупацію, а після деокупації вже кілька разів зазнавав пошкоджень від ворожої зброї) чотири роки тому грала у виставі «Осінній рок-н-рол» за п'єсою Михайла Хейфеца «Рок-н-рол на заході».

Спілкування героїв, вік яких, за текстом, якщо не 31 грудня, то вересень або жовтень, — починається на заняттях танцями. А потім Вона, не побачивши партнера кілька разів у студії, вирушає до Нього додому. Діалоги спочатку досить обережні, навіть з легкими образами за відвертості, — для глядачів вони створюють іронічну ат-

Вистава «Надвечір'я з рок-н-ролом». Фото Херсонського театру імені Миколи Куліша.

мосферу. (Переклад Олександра Литовченка). Бодесь кожен згадує свої самооцінку і реакцію на погляди зі сторони.

Врешті-решт рок-н-рол Він і Вона станцюють — запальний і синхронний. Бо коли люди самотні і відчувають порядак споріднену душу — готові позбутися страху бути смішним чи недосконалим.

Виставу створили: режисерка-постановниця Тетяна Аркушенко (Київ), художниця-постановниця Ольга Гоноболіна (Херсон), балетмейстер Валентин Васяк (Херсон), начальниця костюмерного цеху Лариса Тетруєва (Київ) та інші. Олександра Тарновська та В'ячеслав Шеховцов створили образи, яким не більше, ніж «вересень-жовтень». ■

■ ЛАВРЕАТ

Нейробиолог Девід Іглмен:

крок у крок з науковою фантастикою

Костянтин РОДИК

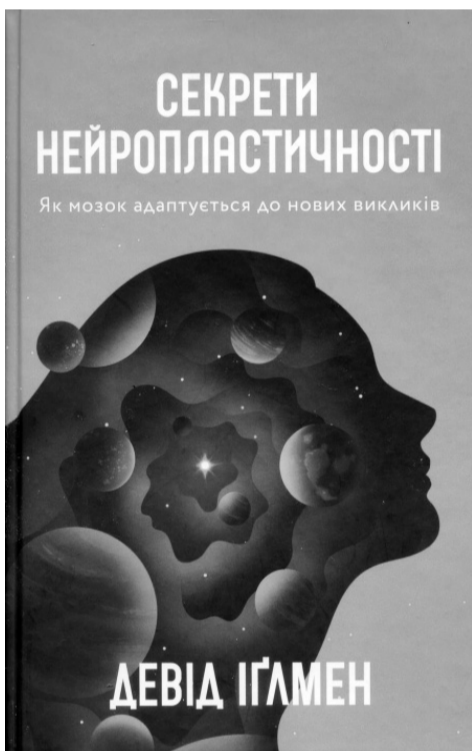
Українською перекладено вже другу книжку американського нейробиолога Девіда Іглмена. Попередня (Інкогніто. Таємне життя мозку. — К.: BookChef, 2022) дістала другу рейтингову позицію серед науково-популярної літератури. «УМ» рецензувала її в номері від 17.05.2023. Іглмен пише настільки інформативно насичено, що повторитися у згадуванні про нього важко — тож нагадаю про суть, використовуючи раніше не залучені його цитати й повороти оповіданої ним історії. Мозок — такий собі внутрішній космос, досліджений досі так само мало, як і космос зовнішній. Щокроку натрапляємо на якісь НЛО в нашій голові. Свою науку дослідник представляє так: «Уявіть, що ваш стаціонарний комп'ютер почав керувати своїми зовнішніми пристроями, зняв свою кришку та скерував вебкамеру на власну мікросхему. Ми робимо те саме». Висновки, до яких учені дійшли вже, неабияк підважують тезу про нібито автономну та всесильну людську волю. Принаймні демонструють, «якою мірою ми не є тими, хто керує човном».

Іглмен не лише теоретик, а й практик — керує кількома компаніями, що розробляють дивовижні пристрої, здатні комунікувати з мозком. У попередній книжці містилися лише глухі натяки на технології, які уже дозволяють «володавам бачити язиком в каламутній воді, а солдатам у темряві». Нова книжка — саме про ці дива: «Секрети нейропластичності. Як мозок адаптується до нових викликів».

Коли дослідник збагнув, що «мозок розподіляє свої ресурси відповідно важливості завдань у змаганні «роби або помри» між усіма його складовими елементами», і «якщо потрібного інструменту немає, він його створює», — то замислився, як це можна використати у нинішній повсякденності. Наприклад, як перетворити протез на повноцінну частину тіла: «Протез зберігає повну «тишу»: мозок не має уявлення про його положення. Тож ми прикріпили чутники тиску та кута нахилу до протеза ноги й подали дані на Neosensory Vest, що уможливило його позиціонування майже як здорової ноги». Те саме стосується і ушкоджених очей: коли раніше незряча людина «бачила» лише через постукування тростиною (ехолокація), то тепер здатна «бачити» язиком або через навушники мобільного телефона.

«Сенсорне заміщення відкриває нові можливості для компенсації втрати чуттів. Але це лише перший крок, що веде нас далі — до сенсорного посилення», — пише Іглмен і наводить приклад з недавно винайденим французькими дослідниками шоломом, що дозволяє бачити на 360°: «Час адаптації дуже короткий: за 15 хвилин носіння гарнітури користувач може схопити предмет, хоч би де той був, ухилитися від невидимого нападника й навіть зловити кинутий ззаду м'яч».

Це неухильно скеровує нас до велими популярної нині екранізації роману Лю Цісіня «Проблема трьох тіл» (український переклад — К.: BookChef, 2017). І сам Іглмен повсякчас оперує посиланнями на фантастику. «Чи можна оснастити тіло більшою кількістю рук, механічних ніг або керованим думкою роботом на іншому боці планети?» — запитує він і тут же відповідає уже наявним прикладом: «Коли 1963 року дебютував серіал «Дивовижна Людина-павук», можливість під'єднання до мозку роботизованих кінцівок зі здатністю керувати ними видавалася чистою

фантастикою. Але ця ідея напроцуд швидко втілюється в реальність». Спочатку, звісно, на рівні нейробіологічної теорії, яка тепер стверджує: «Мозок реорганізується відповідно до нового плану будови тіла... Мозок граційно опановує керування тілом, у яке він потрапив».

Відтак від приголомшливого французького шолома висновується наступна думка-теорія Іглмена: «Що, якби ви могли не тільки бачити на 360 градусів, а й помічати речі, які зазвичай невидимі, наприклад розташування кількох людей навколо вас у темряві». Для нас у стані війни подібні його одкровення найбільш актуальні. Ось він пише про поточні розробки його компаній: «Ми розширюємо сприйняття операторів дронів... Чи відчуватиметься дрон прямим продовженням тіла? Що як, замість зчитувати всі показники, пілот відчуватиме літак? Перейде від доступу до великих даних до безпосереднього їх сприйняття? Дистанційно сприйматиме дрон шкірою?».

До речі, про шкіру. Ось невеличкий Іглменів уступ, що демонструє його сторітелінгову вправність: «Шкіра — це дивовижний складний обчислювальний матеріал, але в сучасному житті ми не використовуємо її властивості достатньо широко. Якби такий матеріал синтезували на заводі в Кремнієвій долині, він кошту-

■ ОБРІЇ

Науково-популярна література

1.	Девід ІГЛМЕН. Секрети нейропластичності. Як мозок адаптується до нових викликів. — К.: Наш Формат, 308 с. (п)	62,40
2.	Том ШИППІ. Сміючись і помру: про життя і смерть видатних вікінгів. — Х.: Фабула, 400 с. (п)	56,40
3.	Орися ДЕМСЬКА. Українська мова. Подорож із Бад-Емса до Страсбурга. — Х.: Vivat, 304 с. (п)	49,60
4.	Ніна ДАЦЕНКО. Пригоди на радіохвилях: історія українського радіо. — К.: Темпора, 596 с. (п)	46,80
5.	Річард ДОКІНЗ. Оповідь предка. Історія створення людства. — Х.: Клуб сімейного дозвілля, 640 с. (п)	40,00
6.	Алдо Андреа КАССІ. Убити тирана. Історія тираноборства від Цезаря до Каддафі. — Л.: Видавництво Анетти Антоненко; К.: Ніка-Центр, 184 с. (п)	36,60
7.	Наталія АТАМАСЬ. Птахи в місті. Життя та виживання в бетонних джунглях; Олексій КОВАЛЕНКО. Планета грибів. Як гриби годують, лікують і вбивають нас; Марина ШКВИРЯ. Хижі хроніки. Як полюють, кохають та ворогують ведмеді, леви і вовки. — К.: Віхола, 216+424+200 с. (о)	35,60
8.	Ювал Ной ХАРРАРІ. Sapiens. Основи цивілізації. Том 2. — К.: BookChef, 256 с. (п)	32,00
9.	Максим ПАЛАМАРЧУК. Бойові кораблі. Еволюція лінокорів та авіаносців. — К.: Віхола, 352 с. (о)	19,60
10.	Вітольд ШАБЛОВСЬКИЙ. Кухня терору, або збудувати імперію ножем, ополоником і виделкою. — Л.: Видавництво Старого Лева, 376 с. (п)	16,40
11.	Олександр РУНДЕЛЬ. Наукове мислення. Аргументовані способи не приймати все на віру. — К.: Віхола, 176 с. (о)	12,80
12.	Леонард САССКІНД. Війна чорної діри. — Х.: Фабула, 368 с. (п)	10,60
13.	Річард ДОКІНЗ. Політ фантазії. Перемога над гравітацією. — К.: Лабораторія, с. (п)	9,60
14.	Роберт М. ГЕЙЗЕН. Симфонія вуглецю. Вуглець та еволюція майже всього на світі. — Х.: Фабула, 288 с. (п)	5,20

*оцінювалося 17 видань

вав би купу грошей, а натомість ховається під вашим одягом практично без ужитку».

Несподіванкою було дізнатися, що Девід Іглмен був науковим радником серіалу «Світ дикого Заходу» від НВО (2016—2022), де була використана вже згадувана його технологія Neosensory Vest. Хоч під час перегляду й упевнився у значущості цього серіалу на рівні «Матриці» Вачовські чи «Початку» Нолана, тепер, по прочитанні «Секретів нейропластичності», планую неодмінно повернутися до повторного перегляду під впливом переконливої впевненості Іглмена у гіпершвидкому перетворенні фантастики на реальність.

За великим рахунком, нова книжка топнейробиолога багато що прояснює в езотериці запорозьких характерників, магів Кастанеди, будівників єгипетських пірамід та фізіології Термінатора. Далі, схоже, вічне питання — що є Бог? Не сумніваюся, що воно переймає пана Іглмена. Але він, ясна річ, вдається лише до експериментально підтверджених даних. Як-от з історією собаки Фейти, яка народилася без передніх кінцівок та зі щенячого віку навчилася ходити на двох задніх лапах, як людина. Для дослідника це демонстрація того, «як легко мозок здатен розібратися з наявним «оснащенням» і пристосуватися до обставин... Безрукі лучники та двоногі собаки підтверджують той факт, що мозок не запрограмований для певної будови тіла, натомість пристосовується виживати, рухатися і взаємодіяти з навколишнім середовищем».

Те саме і з відомими собаками-серфінгістами: «Все, що для цього потрібно, — можливість спробувати, а рухові системи навчаться... Мозок просто дотримується відповідної схеми керування м'язами за наявного контексту... Фундаментальний принцип: якби генетично в собак були дві ноги замість чотирьох або колеса замість лап, або скелет, схожий на дошку для серфінгу, їхньому мозку не довелося б міняти конструкцію. Він би просто перекалібувався».

З цього прикладу витікають два основоположні висновки: «Зберігши мозок, можна сконструювати нове тіло». І — нами керують мрії, інтенсивні й наполегливі настільки, щоб

достукатися до мозку. «Фейта прославилася не тому, що це єдина собака, яка могла це зробити, а єдина, яка змогла. Так само з незрячими людьми, які використовують ехолокацію. Виявилось, що на таке здатні люди з абсолютно нормальним зором. Але більшість зрячих просто недостатньо мотивована, щоб витратити час на перелаштування своєї нервової мережі».

Тих, кому вдається перелаштування, зазвичай титулюють геніями — фортепіанних віртуозів, до прикладу, або операторів дронів — коли «їхній мозок інкорпорує інструменти як природне продовження тіла». Зараз це ще схоже на утопію, але немає чого заперечити Іглменові: «Найкращий спосіб передбачити майбутнє — це створити його». Зрештою, по прочитанні книжки мимоволі віриш, що невдовзі «постане нове чуття, цілком відмінне від зору, слуху, дотику, запаху чи смаку».

У цій книжці ще чимало приголомшливої інформації з перших вуст одного з вищих авторитетів сучасного розуміння мозку. Тут і про нове розуміння пам'яті, сновидінь, мови, постправди. Й навіть про кохання: «Розуміння нейронного прогнозування також пояснює «розбите серце». Люди, яких ви любите, стають частиною вас — не просто метафорично, а фізично. Вони залучені у вашу внутрішню модель світу. Мозок перебудувався, звичайно, до їхньої присутності. Після розриву з коханою, смерті друга або втрати батьків їхня раптова відсутність — це серйозне порушення балансу в системі».

Вже на початку своєї 300-сторінкової праці наш автор вставляє професійно обумовлену ремарку: «Ви прочитали лише кілька сторінок цієї книжки, а ваш мозок уже змінився: символи на них зоркстрували мільйони крихітних змін у велетенських мережах нейронних зв'язків, перетворивши вас на когось відмінного від того, ким ви були до читання цього розділу». Годі заперечити. І що вже казати, якщо ви прочитали всю книжку. Тим більше — обидві. ■

Редактор сторінки
Костянтин Родик
rodyk.kostyantyn@gmail.com

Григорій ХАТА

■ ВОЛЕЙБОЛ

Тренери-іноземці вже давно не сприймаються в українському спорті як щось неординарне. У чоловічій національній збірній з волейболу іноземний фахівець з'явився у 2017 році. Як наголосив президент ФВУ Михайло Мельник, латвієць Угіс Крестіньш дав нашому волейболу те, чого не дав би жоден український спеціаліст — приніс до нас європейськість, задав правильний напрям.

Але, за словами очільника ФВУ, біля керма «синьо-жовтих» латвієць досяг максимуму і прийшов час щось змінювати. Реалізовувати нові проекти на чолі збірної України буде 67-річний аргентинський спеціаліст Рауль Лосано, кандидатуру якого офіційно затвердило Міністерство молоді та спорту України. А своєю головною метою Лосано називає потрапляння української збірної на Олімпійські ігри.

Угісу Крестіньшу вивести синьо-жовту команду на Ігри-2024 не вдалося. Втім її участь у чвертьфіналах ЧС-2022 та ЧС-2023 можна вважати тажкож вагомим досягненням.

Як розповів Михайло Мельник, пошуки нового наставника були непростими. Кандидатуру обирали поміж 24 претендентів. «Я отримав карт-бланш на проведення перемовин з найменитішими фахівцями. Не буду говорити, кому саме пропонував, але загалом зрозумів, що люди сильно вагаються, чи їхати в країну, яка перебуває у стані війни», — уточнив президент ФВУ.

Щодо нового тренера чо-

Вітер кадрових перемін

Керівництво вітчизняного волейбольного господарства вирішило змінити наставника чоловічої національної збірної

ловічої збірної на Виконкомі ФВУ дебатували активно й гостро та зрештою зупинилися на кандидатурі Лосано. У ході своєї тренерської кар'єри він очолював збірні Іспанії, Польщі, Німеччини, Ірану і Китаю. А тепер має бажання допомогти Україні.

Мельник наголосив, що національна команда — це не лише «голи, очки, секунди», це щось набагато вище. На його переконання, не всі достойні були в збірній і не всі, хто там був, на це заслугоували. Але то був абсолютний та беззастережний вибір попереднього очільника «синьо-жовтих».

«За збірну мають грати люди не лише з високою спортивною майстерністю, а й з міцними моральними принципами», — каже Михайло Мельник.

Додамо, що жіночу волейбольну збірну України продов-

У травні, коли стартує черговий розіграш Золотої Євроліги, вітчизняні збірники познайомляться з новим тренером.

Фото з сайту prometejvc.com.

жить очолювати спеціаліст із Болгарії Іван Петков, який паралельно працює з вітчизняним «Прометеем». Під його керівництвом волейболістки з Дніпра виграли чемпіонат України й встановили унікальне досягнення, не програвши за сезон жодного сету.

Для «Прометей» це четвертий поспіль чемпіонський титул. У фінальній серії підопічні Петкова упевнено здолали землячок з «Аланти» — 3:0. Бронзові нагороди чемпіонату дісталися волейболісткам «Балти», котра представляє Одещину.

У чоловічій суперлізі чем-

піонство також дісталось представникам ВК «Прометей». У «золотому» протистоянні вони переграли (3:1) «Епіцентр-Подоліяни» з Городка, що на Хмельниччині, узнявши таким чином у конкурентів реванш за поразку в національному Кубку. ■

■ ТЕНІС

Ще один крок до «шолома»

Марта Костюк стала фіналісткою турніру WTA 500, обігравши чотирьох тенісисток із топ-10

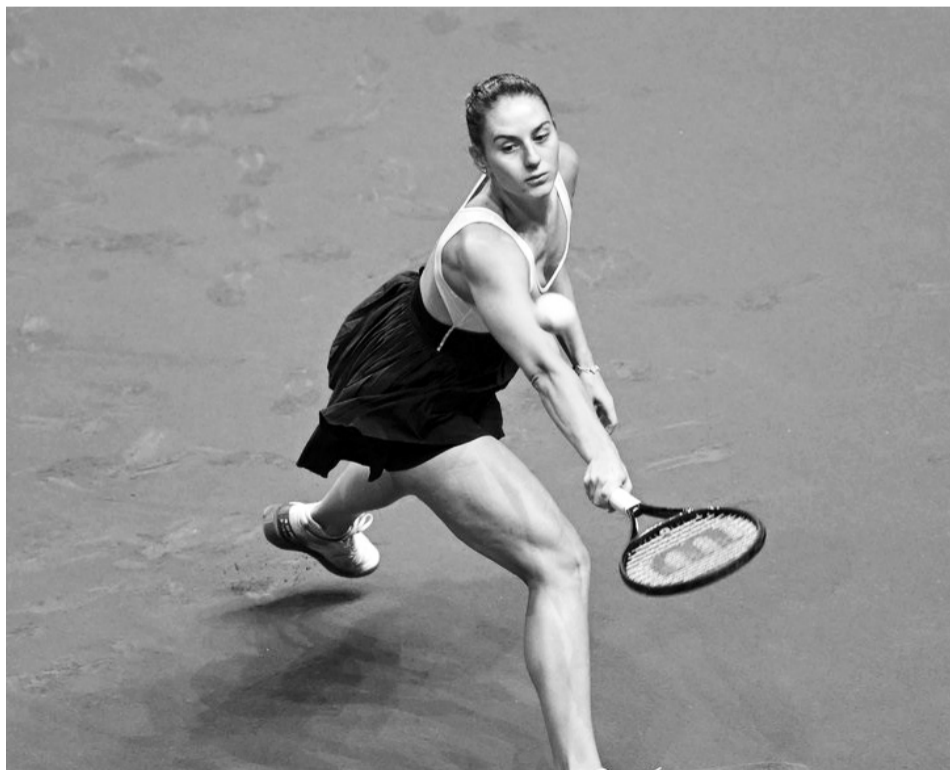
Олексій ПАВЛИШ

Після серії турнірів у США найсильніші українські тенісистки повернулись до Європи, аби готуватись до головного змагання ґрунтового сезону — Ролан Гарроса, що стартує менш ніж за місяць. І перші результати представниць нашої збірної на новому покритті дозволяють з оптимізмом чекати їхніх виступів на «шоломі».

Найкраще відкрила ґрунтову частину тенісного календаря Марта Костюк, яка цьогоріч радує своєю стабільністю. Після дебютного чвертьфіналу на хардовому Australian Open 21-річна киянка встигла стати фіналісткою турніру серії WTA 500 у Сан-Дієго та дійти до півфіналу «тисячника» в Індіан-Веллсі. А фінал минулого тижня на Grand Prix 500 у Штутгарті лише підтвердив невідповідність цьогорічного прориву.

Ба більше, на шляху до найсерйознішого фіналу в кар'єрі Марті вдалось обіграти одразу трьох представниць топ-10 табеля про ранги. Спочатку українка зуміла відіграти аж п'ять матчболів у протистоянні з фіналісткою австралійського «шолома» Чжен Циньвень (6:2, 4:6, 7:5), а потім у драматичному 3-годинному трилері здолала третю ракетку планети, чинну чемпіонку US Open Коко Гофф (3:6, 6:4, 7:6). Далі — звитяга над чинною чемпіонкою Вімблдона, чешкою Маркеттою Вондрошовою (7:6, 6:2).

А от на четвертий поспіль подвиг

Марта Костюк проводить найкращий сезон у кар'єрі.

Фото: sport.ua.

у матчі за головний трофей та автомобіль Porsche від спонсора турніру сил у Марті не вистачило: українка не змогла нав'язати боротьбу казашці Рибакіній (2:6, 2:6).

«Звісно, програвати у фіналі боляче. На жаль, я не змогла дати бій.

Я думаю, на 90% на це вплинула втома. Насправді те, що я змогла витримати весь цей тиждень, було чимось неймовірним, і я ніколи не очікувала, що зможу це зробити. Я дуже задоволена цим тижнем. Та й загалом поки для мене це неймовірний рік», — про-

коментувала свій виступ Марта.

«Моя кар'єра почалася зі статистикию 0-14 проти суперниць із першої десятки рейтингу, зараз я намагаюся трохи вирівняти ситуацію. У мене вже було кілька звитяг, але перемоги над володарками «шоломів» у Штутгарті — це дійсно щось неймовірне. Сподіваюся, і мені одного разу вдасться виграти «шолом», — з оптимізмом дивиться у майбутнє Костюк.

Завдяки двом фіналам на останніх трьох турнірах Марта піднялась на рекордну для себе 21-шу позицію у рейтингу. Також українка йде 7-ю в чемпіонській гонці, вісім переможців якої наприкінці року зіграють на підсумковому WTA Finals.

Вдалим вийшов минулий тиждень і для третьої ракетки України Ангеліни Калініної, яка на ґрунтових змаганнях WTA 250 у Руані зупинилась за крок від фіналу. Цей тиждень вона розпочинає 32-ю в табелі про ранги.

Натомість на харді продовжує виступати Дар'я Снігур, яка, маючи перший номер посіву, впевнено виграла турнір ITF W50 у французькому Кальві. Таким чином Дар'я, в активі якої тепер дев'ять титулів рівня ITF, піднялась на 125-ту позицію світового рейтингу.

Далі ж на наших представниць топ-100 очікує «тисячник» у Мадриді. До змагального ритму після матчів за збірну повертаються Єліна Світоліна і Леся Цуренко, після кількатижневої паузи повернеться на корт і Даяна Ястремська. ■

Руслан Ротань

головний тренер олімпійської збірної України

«Сьогодні головне завдання — почути від клубів чіткі відповіді на запитання, чи відпускають вони гравців на Олімпійські ігри. Будемо вести з ними активний діалог».

Григорій ХАТА

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

Оптимістичний погляд

Закриваючи пробіли в календарі, «Шахтар» демонструє характер та дух переможців

У другому за п'ять днів побаченні з «Зорею» «Шахтар» вирвав перемогу на останніх хвилинах матчу.

Фото з сайту shakhtar.com.

«спарки» «Шахтар» (та й «Динамо» також) підійде без очкових втрат.

А варіанти очкових втрат можливі. Динамівців найбільш жким часом чекає принциповий виїзд до Дніпра на гру з місцевим колективом. Після трьох поспіль нічиїх у колективу Юрія Максимова точно не найкращі настрої, тож на гру проти «біло-синіх» «Дніпро-1», думається, налаштуватиметься по-особливому.

У «гірників» же після зустрічі в наступному турі з ЛНЗ далі за розкладом — спарена дубель проти «Чорноморця» (один

з матчів — це перенесений поєдинок 12-го туру). Без сумніву, ігровий ритм, коли доводиться грати по два матчі на тиждень, потребує від команди додаткових ресурсів. І саме тут на перший план виходять чемпіонські характеристики клубу.

З минулого року в «гірників» накопичилося кілька перенесених матчів ЧУ, які нині певним чином обтяжують їхній поточний календар. Другий за п'ять днів поєдинок проти «Зорі» потребував від лідера чемпіонату додаткових зусиль. Якщо в першому поєдинку футболісти «Шахтаря» здобули впевнену перемо-

гу 3:1, то у «повторній» зустрічі виграти було значно складніше (переможний гол «Шахтар» забив на 87-й хвилині).

У другому таймі ми зробили певні зміни, щоб ще більше атакувати, випустили всіх наших гравців атаки, яких могли, і були нагороджені за сміливість, стиль гри й терпіння. Тому я дуже пишаюся своєю командою і тим, як ми знову повернулися в гру, після того як поступалися 0:1. Тож ми ще раз показали характер і дух переможців, у другому таймі наш стиль гри був досить непоганим», — заявив наставник «Шахтаря» Пушич.

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 25-й тур. «Чорноморець» — «Кривбас» — 1:2, «Ворскла» — «Колос» — 0:2, «Верес» — Дніпро-1 — 1:1, «Олександрія» — ЛНЗ — 1:2, «Динамо» — «Полісся» — 3:0, «Минай» — «Рух» — 1:1, «Металіст-1925» — «Оболонь» — 1:1, «Шахтар» — «Зоря» — 2:1.

Перенесений матч 10-го туру. «Шахтар» — «Зоря» — 3:1. Перенесений матч 16-го туру: «Минай» — «Динамо» — 1:3.

Турнірне становище: «Шахтар» — 58 (24 матчі), «Динамо» — 54 (24), «Кривбас» — 51, «Дніпро-1» — 45, «Рух» — 41, «Полісся» — 39, ЛНЗ — 32, «Ворскла» — 30, «Чорноморець» — 29 (24), «Колос» — 28 (24), «Зоря» — 26 (24), «Олександрія» — 25, «Оболонь» — 21, «Верес» — 20 (24), «Металіст-1925» — 19, «Минай» — 16.

Позитивно-оптимістичну атмосферу намагається підтримувати в команді й головний тренер «Динамо» Олександр Шовковський. Кілька невдалих поєдинків позбавили динамівців статусу прихованого лідера чемпіонату. Проте тренер «біло-синіх» просить підопічних фокусуватися в правильному напрямі: «Те, що було, — це вже історія, вона залишиться з нами, хочемо ми цього чи ні. Але ми не можемо дивитися в минуле і хвилюватися з приводу тих подій, які вже відбулися. Ми прагнемо дивитися вперед, не стоячи спиною до свого майбутнього».

■ ОЛІМПІЗМ

На стартовому етапі

У підготовчому плані олімпійської збірної України до літніх Ігор у Парижі панує невизначеність

Григорій ХАТА

За 100 днів до старту паризької Олімпіади в Греції запалили олімпійський вогонь, і тепер він долає маршрут довжиною в 5 тисяч кілометрів, щоб 26 липня дістатися берегів річки Сена, де заплановано церемонію відкриття XXXIII літніх Ігор.

А за два дні до цих масштабних урочистостей у Ліоні олімпійська футбольна збірна України проведе свій перший поєдинок групового раунду Олімпійського турніру-2024. Загалом це буде прем'єрний виступ української футбольної збірної на Олімпійських іграх, і до свого дебюту наша команда, очолювана Русланом Ротанем, хоче підготуватися якомога краще.

Щоправда, наразі в підготовчому плані Ротаня панує невизначеність. Олімпійський футбольний турнір не входить до календаря офіційних матчів ФІФА, до того ж у червні в Німеччині відбудеться чемпіонат Європи, де гратиме національна збірна України, відтак приїзд окремих футболістів, навколо яких може будуватися ігрова тактика команди Ротаня, перебуває під великим питанням.

У тумані також перебуває й ім'я першого суперника української збірної на ОІ-2024. Про нього українські футболісти дізнаються 2 травня, коли в Катарі відбудеться матч за бронзу на Кубку Азії серед збірних U-23. Власне, саме матчем проти третьої команди цього турніру й розпочнуться для збірної України її виступи на Олімпійському турнірі у Франції. В наступних двох турах групового етапу «сильно-жовті» зіграють із командами Аргентини та Марокко.

Аби якось уявити рівень майбутнього суперника з Азії, наприкінці березня команда Руслана Ротаня провела в Японії товариський матч із місцевою олімпійською збіркою. Та гра відверто не склалася для української команди. Під акомпанемент зливи підопічні Ротаня зазнали поразки — 0:2. Щоправда, грали тоді «сильно-жовті» далеко не оптимальним складом, та й готовність їхня до матчу була неідеальною.

«Це було лише початок нашої підготовки до Олімпіади. Результат нас, звісно, засмучує, але цей матч принесе нам користь. Ми провели дуже корисний спаринг проти

Підготовку до літніх Ігор у Парижі олімпійська збірна України розпочала з поразки японській команді.

Фото з сайту dynamo.kiev.ua.

сильного суперника. Звісно, ми чудово розуміли, що нас чекає — тривалий переліт, пересадки, очікування, зміна часових поясів. Можливо, саме тому нас, по суті, вистачило лише на тайм», — поділився думками наставник олімпійської збірної України.

На сьогодні, як зауважує Ротань, головне для нього завдання — це почути від клубів чіткі відповіді на запитання, чи відпускають вони гравців на Олімпійські ігри.

«Будемо вести з ними активний діалог», — наголошує очільник олімпійської збірної України.

Днями ж керівник НОК України Ва-

дим Гутцайт та очільник УАФ Андрій Шевченко обговорили основні питання підготовки до Ігор, особливості формування складу збірної України та співпрацю з футбольними клубами країни, проведення навчально-тренувальних зборів, дотримання антидопінгових правил і логістично-транспортне забезпечення команди, й, за підсумками діалогу, підписали меморандум про співпрацю. Вочевидь, цей документ має наблизити вітчизняний професійний футбол до олімпійської сім'ї й посприяти максимально успішному виступу футбольної збірної України на своїй дебютній Олімпіаді.

ЗІРКОВЕ ЖИТТЯ

Ви не повинні здаватися, навіть якщо проти вас багато речей

Сумна доля зірки 90-х Тіма Каррі, який зіграв Пеннівайза в серіалі «Воно»

Марія НЕВЗГЛЯД

Тімоті Джеймс Каррі народився в британському місті Уоррінгтон. Він нічим не відрізнявся від однолітків, зміни відбулися вже в середній школі — Тім серйозно захоплювався Шекспіром, і рішення прийшло саме по собі. Каррі почав вивчати драматичне мистецтво спочатку в Кембриджі, а потім в університеті Бірмінгема. Досить швидко він проклав шлях до лондонської сцени, зіграв у королівській шекспірівській трупі. Поступово почав отримувати перші ролі в кіно- і телевізійних проєктах. Та для того, щоб по-справжньому заявити про себе, потрібен був прорив. І він стався 1975 року. Тім знявся в шокуючому серіальному шоу «Шоу жахів Роккі Хоррора».

Кар'єра розвивалася доволі успішно. Каррі зіграв Вільяма Шекспіра в однойменному британському мінісеріалі, з'явився в комедійному детективі «Положення» та фантазії від Рідлі Скотта «Легенда», а також у Пуаро — «Казки зі склепу» та «Полювання на червоний жовтень».

Паралельно актор зробив кар'єру рок-музиканта. Ще 1978 року компанія A&M Records випустила його дебютний сольний альбом «Прочитайте мої губи».

Основну роботу Тім Каррі отримав 1990 року, знявшись у двосерійному фільмі жахів за Стівеном Кінгом «Воно», де зіграв клоуна. Його Пеннівайз виявився еталонним, про що зазначив сам Кінг, який критично ставився до екранізації своїх творів.

Тім відмінно виконав свою роботу і чекав нових пропозицій. Пропозиції «повалили» — одна з них від режисера Кріса Коламбуса, який готував сиквел свого хіта «Один удома». Каррі запропонува-

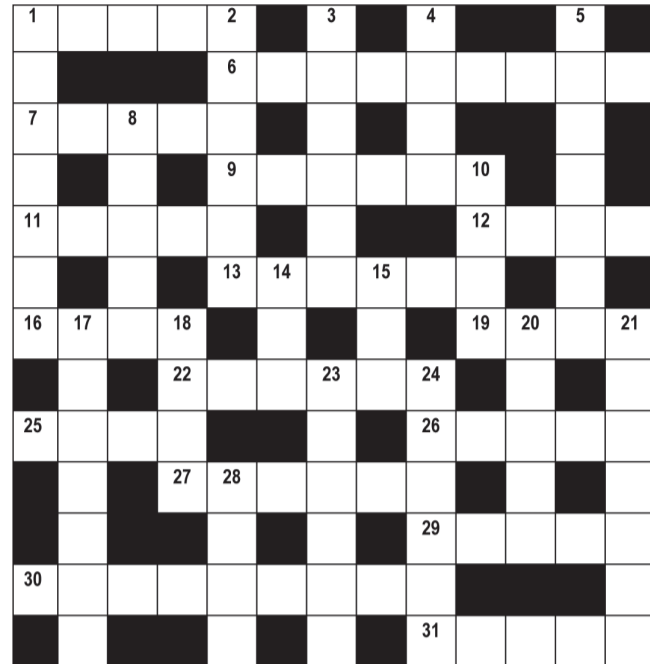
Попри все, абсолютно важливо підтримувати почуття гумору. Фото з сайту krots.top.

ли роль консьєржа — дуже, здавалося б, просту. Але Тім вклав у неї набагато більше, ніж було написано в сценарії. Власне, він завжди робив це — доповнював запропонований йому образ, розширював його і виводив на новий якісний рівень. Причому іноді — винятково за рахунок голосу.

Голос, як правило, був гордістю актора — виразний, харизматичний. Із початку 1990-х Тім почав активно займатися озвученням, переважно мультфільмів. Не забував про кіно: після другої частини «Один удома» він знявся в «Зарядженій зброї», «Тіні», «Дуже страшній кіно-2» та «Докторі Кінсі».

А потім сталося горе. 2000 року Тім втратив кохану сестру Джуді. Він довго не міг упоратися з болем і відхилив усі пропозиції щодо роботи. 2012 року Тіма вразив інсульт. Актор був прикутий до інвалідного візка і втратив можливість говорити. Знадобилося кілька складних курсів реабілітації, і мова відновилася, але на ноги, на жаль, він так і не став. Сьогодні актор рідко з'являється на публіці, рідко дає інтерв'ю, проте продовжує працювати, озвучуючи мультфільми та комп'ютерні ігри.

19 квітня Тіму Каррі виповнилося 78 років. ■

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №17

По горизонталі: 1. Титул правителів деяких провінцій Східної Індії в імперії Великих Моголів. 6. Столиця Нідерландів. 7. Заглиблення в землі, де плазуни збираються на зиму. 9. Булава з металевую кулькою на кінці і прикрасою-китицею з кінського волоса, знак влади гетьмана. 11. Українське ранчо. 12. Префікс, який вказує на сільськогосподарське виробництво. 13. Ярус театральних лож, розміщений безпосередньо за партером на рівні сцени. 16. Офіційна валюта Саудівської Аравії. 19. Давньоіндійський бог вогню. 22. Страшний руйнівний вітер. 25. Одночасний постріл із кількох рушниць чи гармат. 26. Маленькі жовтенькі сливи зі специфічним смаком і ароматом. 27. Фантастичний фільм Джеймса Кемерона про синьошкірих людей. 29. Плем'я північноамериканських індіанців. 30. Хліб із маслом як підтвердження одного з проявів закону Мерфі. 31. Чоловічий танець гуцулів.

По вертикалі: 1. Ім'я лемківського художника-примітивіста з містечка Криниця, що в Польщі. 2. Тропічне дерево, яке стало символом тупості. 3. Інертний газ, що застосовується у вакуумних приладах, газосвітільних лампах. 4. Перший прем'єр-міністр Індії, батько Індіри Ганді. 5. Гетьманська столиця, віцент зруйнована Петром I у XVIII столітті. 8. Очільник НКВС, «Залізний нарком», один з ініціаторів виселення кримських татар із Криму. 10. «Чорний» по-кримськотатарськи. 14. Отруйна змія. 15. Рибний суп. 17. Український шахіст, міжнародний гросмейстер. 18. «Знаряддя праці» відомих детективів минулого. 20. Довге волосся на шії коня. 21. Митрополит УАПЦ, у світському житті Іван Огієнко. 23. У стародавній Греції — освічена незаміжня жінка, що вела вільний спосіб життя. 24. Колективне обговорення виробничих питань. 28. Частина коробки, звідки рекомендують її відкрити.

Кросворд №16 від 17 квітня

Наш партнер — Європейський фонд за демократію.

ПОГОДА

25–26 квітня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, з проясненнями. Вітер південно-західний, 1-3 м/с. Температура вночі +11...+12, удень +15...+18. Післязавтра вночі +9...+10, удень +10...+13.

Курорти Карпат: хмарно, невеликий дощ.

Славське: вночі +4...+5, удень +3...+6.

Яремче: вночі +3...+5, удень +4...+7.

Міжгір'я: вночі +4...+6, удень +3...+5.

Рахів: вночі +2...+4, удень +3...+6.

сонячно

мінлива хмарність

хмарно

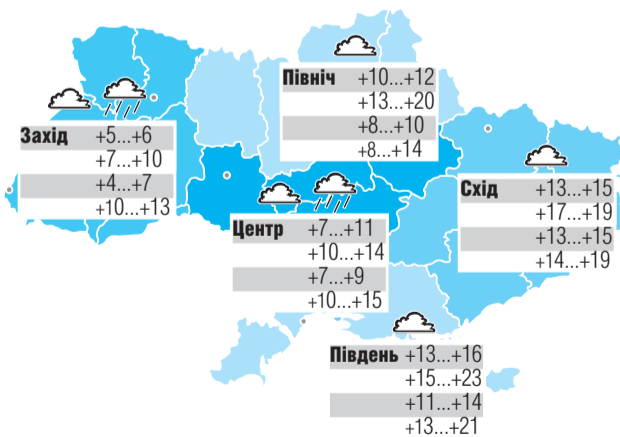
дощ

сніг

дощ, гроза

ПРИКОЛИ

Заходить мужик в аптеку і щось тихо шепоче на вухо аптекарю.

Аптекар (на всю аптеку):
— Та які ще захисні засоби, тут аптека, а не міністерство оборони!

Хочеш грошей удвічі більше? Поклади їх перед дзеркалом.

— Нам кума пакунок з апельсинами передала. Там 10 штук. 8 тобі і 8 мені.

— 8 і 8 — то 16.
— Нічого не знаю, я своїх 8

уже з'їла!

Порада дня: якщо вам у житті не вистачає грошей, — потрібно просто стати багатим, і тоді грошей вистачатиме.

Хоробрість, рішучість, чесність — ось три головні ознаки алкогольного сп'яніння!

Звідки вареники знають, що потрібно спливати на поверхню, коли вони готові? Природа дивовижна!

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03057, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець. Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана». Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009016 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 73
Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить щосередини Тираж 58168